

Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 27.10.2015, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtkonnas toimunud võimaliku korruptsiooni ja tulevikus sellelaadsete juhtumite vältimiseks vajalike meetmete uurimiseks" eelnõu (88 OE) teine lugemine
2. 10:28 Kemikaaliseaduse eelnõu (72 SE) teine lugemine
3. 10:40 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (50 OE) esimene lugemine
4. 11:05 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (86 OE) esimene lugemine
5. 12:09 Elektroonilise side seaduse ning elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) esimene lugemine
6. 12:20 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 34 täiendamise seaduse eelnõu (49 SE) esimene lugemine
7. 13:36 Jahiseaduse §-ga 10¹ täiendamise ja pühasustusega väikesaarte seaduse § 5 lõike 1 täiendamise seaduse eelnõu (56 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Esimees Eiki Nestor

Tere hommikust! Alustame istungit. Kõigepealt eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Soove ei ole. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Hetkel on kohal 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtkonnas toimunud võimaliku korruptsiooni ja tulevikus sellelaadsete juhtumite vältimiseks vajalike meetmete uurimiseks" eelnõu (88 OE) teine lugemine

10:01 Esimees Eiki Nestor

Läheme teisipäevase päevakorra juurde. Kõigepealt on meil arutluse all Riigikogu liikmete Aadu Musta, Ain Lutsepa, Andrei Novikovi, Andres Ammase, Andres Anvelti, Andres Herkeli, Andres Metsoja, Arno Silla, Artur Talviku, Dmitri Dmitrijevi, Einar Vallbaumi, Enn Eesmaa, Erki Savisaare, Heimar Lengi, Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Henn Põlluaasa, Ivari Padari, Jaak Madisoni, Jaanus Karilaidi, Juhan Parts, Jüri Adamsi, Kadri Simsoni, Kalle Muuli, Kersti Sarapuu, Krista Aru, Külliki Kübarsepa, Lauri Laasi, Mailis Repsi, Maire Aunaste, Marika Tuus-Lauli, Mark Soosaare, Mart Helme, Martin Helme, Mihhail Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Mihkel Raua, Monika Haukanõmme, Märt Sultsi, Olga Ivanova, Peeter Ernitsa, Priit Toobali, Rainer Vakra, Raivo Aegi, Raivo Põldaru, Rein Ratase, Siret Kotka, Tarmo Tamme, Uno Kaskpeiti, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi ja Viktoria Ladõnskaja esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtkonnas toimunud võimaliku korruptsiooni ja tulevikus sellelaadsete juhtumite vältimiseks vajalike meetmete uurimiseks" eelnõu teine lugemine. Ettekandja on põhiseaduskomisjoni liige Andres Anvelt. Palun!

10:02 Andres Anvelt

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mul on ülesanne rääkida etteloeatud Riigikogu otsuse eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamise käigust Riigikogu põhiseaduskomisjonis. Riigikogu põhiseaduskomisjon valmistas otsuse eelnõu teiseks lugemiseks ette nii 13. oktoobril kui ka 20. oktoobril k.a. Komisjoni 20. oktoobri istungist võtsid osa kõik põhiseaduskomisjoni liikmed ja lisaks oli kohale kutsutud ka Tiina Ojasalu, kes on Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik. Kõigepealt andis nõunik lühikese ülevaate eelnõu juurde koostatud muudatusettepanekute loetelu kavandist ning täpsustas, et juhtivkomisjoni muudatusettepanek koosneb kahest osast: esiteks, eelnõu pealkirja muudatus, ja teiseks, tekstiosa muudatused. Kõigepealt toimus arutelu eelnõu pealkirja muutmise üle. Nõunik selgitas, et uurimiskomisjon saab uurida võimalikku korruptsiooni, mitte juba toimunud korruptsiooni, ja seetõttu on eelnõu pealkirja enne sõna "korruptsioon" täiendatud sõnaga "võimalik". Algses tekstis oli kasutatud sõnaühendit "toimunud korruptsiooni" ja juba enne eelnõu esimest lugemist toimunud arutelul viitas riigiprokurör komisjonis muu hulgas asjaolule, et sõnaühendi "toimunud korruptsioon" kasutamine võib tekitada probleeme isikutele, keda uurimiskomisjon võib kutsuda istungitele ning kelle suhtes võib jääda ekslik mulje, et nad on juba korruptsioonisüütega seotud. Kuna kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema suhtes ei ole jõustunud süüdimõistvat kohtuotsust, siis on selline muudatus ka tehtud. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 16 võimaldab isikul, kes leiab, et Riigikogu otsusega on rikutud tema õigusi, esitada Riigikohtule taotlus tühistada Riigikogu otsus. Seetõttu on kavandi kohaselt eelnõu pealkirja ka muudetud.

Arutelul eelnõu teksti muutmise üle leiti, et otstarbekam on enne lõplikku otsustamist arutada lisaks pealkirjale ka tekstiosa muudatusi, teha seda kõike koos. Nõunik selgitas, et eelnõu tekstiosa punktis 1 on muudetud komisjoni moodustamise eesmärgi sõnastust. Kui eelnõu algtekst lähtus aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtkonnas toimunud korruptsioonist ning sooviti uurida vajalikke meetmeid, vältimaks sellelaadseid juhtumeid tulevikus, siis komisjonile arutamiseks esitatud tekstis oli sõnastust veidi muudetud. Ettepaneku kohaselt on uurimiskomisjoni moodustamise eesmärgiks võimalike korruptsiooniriskide tuvastamine, et välja selgitada, kas aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtimine ja omanikujärelevalve on olnud korraldatud seaduslikult ja tõhusalt. Komisjoni liikmed arutasid komisjoni moodustamise eesmärgi sõnastust. Osa komisjoni liikmeid leidis, et muudatus võib panna loodava komisjoni liiga kitsasse ruumi ja raami. Samas avaldati arvamust, et punkti sisu osas olulisi erinevusi ei ole, kuid esitatud muudatuse sõnastus vajab veel korrigeerimist. Avaldati ka arvamust, et sõna "tõhus" on liiga ebamäärane, võimaldab anda liiga emotsionaalseid hinnanguid. Teisalt leiti, et kuna komisjoni ülesandeks ongi anda hinnanguid, siis on sõna "tõhus" kasutamine asjakohane.

Eelnõu tekstiosa punktis 3 sõnastatud uurimiskomisjoni ülesannete kohta avaldati arvamust, et võrreldes algtekstiga on ülesannete sõnastus oluliselt detailsem ja eelnõu esitajate soovist ei ole kaugenetud. Mitu komisjoni liiget toetas uurimiskomisjoni ülesannete ümbersõnastamist, leides, et need on nüüd konkreetset sõnastatud. Leiti ka, et uurimiskomisjoni pädevust ei ole algtekstiga võrreldes piiratud, vaid tema ülesanded on sõnastatud täpsemalt. Samuti selgus, et muudatusettepaneku teksti koostamisse oli kaasatud Riigikogu uurimiskomisjoni teenindamise kogemusega Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Tiina Ojasalu. Ülesannete sõnastamisel on arvestatud varasemate uurimiskomisjonide töö kogemusi ning silmas peetud põhimõtet, et mida täpsemalt on uurimiskomisjoni ülesanded sõnastatud, seda lihtsam on komisjoni liikmetel oma tööd teha. Kui ülesanded on püstitatud laialivalguvalt, siis on keerulisem komisjoni tööd planeerida. Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik lisas veel, et kui vaadata eelnõu algatajate seletuskirja, siis on seal välja toodud needsamad punktid, mis on muudatusettepaneku punkti 3 ehk komisjoni ülesannete all kirjas. Nii et kui vaadata seletuskirja, on igati järgitud algatajate soove.

Komisjoni liikmed soovisid enne eelnõu teksti puudutavate muudatusettepanekute üle otsustamist muuta uurimiskomisjoni eesmärgi sõnastust selgemaks ja üheselt mõistetavamaks. Komisjoni esimees tegi ettepaneku sõnastada eelnõu punkt 1 järgmiselt: "Moodustada Riigikogu uurimiskomisjon võimalike korruptsiooniriskide tuvastamiseks aktsiaseltsis Tallinna Sadam, et selgitada välja, kas omanikujärelevalve on olnud seaduslik ja tõhus". Nõunik selgitas täiendavalt, et kui komisjon otsustab otsuse eelnõu teksti toetada, siis viiakse keelelised muudatused teksti sisse, misjärel saadetakse eelnõu tekst komisjoni liikmetele teadmiseks.

Komisjoni esimees lausus kokkuvõtvalt, et sisulised erimeelsused on komisjonis lahendatud, ja tegi ettepaneku otsustada komisjonipoolsete eelnõu muudatuste esitamise üle. Esimees pani hääletusele

ettepaneku esitada eelnõu kohta arutuse all olnud pealkirja ja tekstiosa puudutavad muudatused. Muudatusi nii pealkirjas kui tekstis ma ei hakka ette lugema, sest arutelu ma teile edasi andsin ning saate tutvuda ka teile antud materjalidega.

Mida siis komisjon otsustas? Pandi hääletusele muudatusettepanekud: poolt hääletas 8 komisjoni liiget, vastu oli 1, erapooletuid ei olnud. Lisaks remark, et muudatuste hääletamise järel palus sõna Jüri Adams, kes ütles, et soovib eelnõu tekstis tehtavaid muudatusi veel arutada. Näiteks ei saa ta aru eelnõu teksti punktist 4, mille kohaselt lähtub komisjon Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest. Tema jaoks oli küsimus selles, mis juriidilist tähendust see punkt kannab. Punkti 7 puhul jäi talle arusaamatuks, kes on pädev uurimisasutus, kellele peaks komisjon esitama materjalid, kui ilmneb võimalik kuriteokoosseis. Kas siis prokuratuur ei ole enam see asutus, on neid juurde tekkinud? Ta mainis, et tal on terve rida küsimusi, mida ei ole veel läbi arutatud. Komisjoni esimees selgitas, et prokuratuuri poole võivad pöörduda kõik isikud, kui kahtlustatakse kuritegu, sh ka uurimiskomisjoni liikmed. Komisjoni liige Jüri Adams palus protokollida oma seisukoha, et niisugust kantseliitlikku triviaalsust, mis ei kanna mitte mingisugust juriidilist sisu, ei ole mõtet eelnõusse risuks sisse panna. Sellele vaatamata otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 27. oktoobriks ehk tänaseks (konsensuslikult) ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus (ka see otsus tehti konsensuslikult). Aitäh!

10:11 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Jaanus Karilaid, palun!

10:12 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Mul on siiralt hea meel, et me selle uurimiskomisjoniga liigume konsensuse teed. Kui ma eelnõu algatajana nägin, et alguses kogunes meid 51, siis üks erakond väga pelgas, väike hirmukramp tekkis sisse, aga need hirmud said maha võetud. Ja õnneks ka rumalusi selle eelnõu külge ei poogitud – ei Tartu linna, Tallinna linna ega Eesti Energiat. Me keskendume ikka ühele probleemile. Ma tahan paar sõna rääkida, millele see uurimiskomisjon minu arvates keskendub. Kui eelmine nädal käis meie ees esinemas riigikontrolör Alar Karis, siis oli liiga vähe inimesi saalis. Ja ma pean vajalikuks temale esitatud paari küsimust ja vastust teile uuesti ette lugeda, et te ikkagi teaksite, millest Riigikontroll on rääkinud. 2012. aastal on Riigikontroll teinud Tallinna Sadamale auditi. Ma loodan, et te olete kõik tutvunud selle auditiga juba aastal 2012 ja teil on sellest tulenevalt olemas ka omad seisukohad.

Kui Riigikogu liige Artur Talvik küsis, milline üldse on auditite mõju ühiskonnale, siis Alar Karis vastas sellele väga lihtsalt, et ei maksa väga meelt heita – Eesti Riigikontrollil on mõju piisavalt ja 50–60% auditite ettepanekutest võetakse arvesse. Aga alati on ka erandeid ja Tallinna Sadama juhtum on paraku see erand: auditi ettepanekuid ei võetud arvesse. See on jällegi üks koht, millele uurimiskomisjon peab keskenduma, miks on Tallinna Sadam olnud erand, millele ei Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantsler, ei asekancler ega minister tegelikult tähelepanu ei pööranud. Siis ütles Riigikogu liige Peeter Ernits: "Nagu ma siin üllatusega kuulsin, ei olegi riigi äriühingute nõukogu liikmed seni nagu oma tegevuse eest vastutanud". Nõukogu liikmed ei ole oma tegevuse eest vastutanud. "Miks?" küsis Peeter Ernits. Alar Karis vastas sellele, et vastutada saab siis, kui inimene või nõukogu liige teab, mille eest ta vastutab. Tuleb välja, et päris suur segadus on toimunud seal Tallinna Sadama nõukogus – inimesed ei teadnudki pikki aastaid, mille eest nad vastutasid. Niimoodi väitis riigikontrolör Alar Karis.

Üks huvitav asjaolu on veel. 2012. aastal pöördus Riigikontroll ka Riigiprokuratuuri poole, esitas Riigiprokuratuurile avalduse Tallinna Sadamas tehtud toimingute kohta ja millegipärast see avaldus ja vastus pandi templi alla. Mis seal siis juhtus? Mille pärast Riigiprokuratuuri mindi? Mis Riigikontrolli häiris? Ma arvan, et uurimiskomisjonil on piisavalt palju juba neid otsi, millega edasi minna, ja kahtlemata on neid küsimusi veel ja veel. Aitäh!

10:15 Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun!

10:15 Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon on vahepeal teinud head tööd: nimetatud otsuse eelnõu on saanud märkimisväärselt selgemaks. Mis kõige olulisem, säärase uurimiskomisjonide puhul on loomulikult vaja täpsustada, milline on komisjoni pädevus ja täpsed ülesanded. Ehk sisuliselt, millistele küsimustele peab kõnealune uurimiskomisjon vastama oma töö lõpus 1. mail 2016, mille järel tema volitused lõppevad ja kui antakse siitsamast puldist parlamendile aru. Vahest kõige olulisem küsimus, mis selle komisjoni ees seisab – arvestades eelkõige asjaolu, et praeguseks on juba mõnda aega käinud kriminaalmenetlus, mis saab kindlasti olema väga põhjalik –, on selles, kas Tallinna Sadamas on tegelikult kõik tehtud selleks, et sääraseid juhtumeid ära hoida, ja kas on piisaval määral täidetud seaduses täpsustatud hoolsuskohustust, selleks et teostada omanikujärelevalvet, eelkõige nõukogu järelevalvet juhatuse üle.

Tallinna Sadama juhtumi avalikustamisel ehk kaitsepolitsei kriminaalmenetluse ilmsiks tuleku järel oli palju nõutuid nägusid. Neid nõutuid nägusid me nägime tegelikult ka nõukogu liikmete seas, kes sisuliselt väitsid, et nende jaoks oli see ootamatu ja et üldse on võimalikud säärases ulatuses kuritarvitused, mida siis tõenäoliselt kaks juhatuse liiget on toime pannud. Seetõttu oleks mõistlik saada vastuseid, kas seda hoolsuskohustust on tõesti täidetud, kas sisekontrollisüsteem Tallinna Sadamas on reaalselt üles ehitatud sellisena, et anda ka omanikule kindlust, et kuritarvitused on välistatud ja riigi raha kasutatakse heaperemehelikult, ning kas juhtimine on korraldatud headele tavadele vastavalt. Me tegelikult ei räägiks täna siin ja üldse Tallinna Sadama juhtumist tervikuna, kui kriminaalmenetlust ei oleks läbi viidud ega tuvastatud säärases ulatuses kuritarvitusi. Mis on üldine algne põhjus, selle loodetavasti uurimiskomisjon tuvastab. Aga selge seose peab tõmbama selle vahele, et kui 2012. aastal ei oleks kaitsepolitseile antud pädevust uurida ka võimalikke korruptsioonijuhtumeid riigile kuuluvates äriühingutes ja olulisemates taristuettevõtetes, nagu näiteks Tallinna Sadam, siis tõenäoliselt ei räägiks me tänasel päeval ei sellest ega ka mitmest teisest juhtumist. Jah, Riigikontrolli auditist on olnud juttu. Riigikontroll sai selle auditi läbi viia oma pädevuste ja võimaluste piirides. Paratamatult võib aga sellel, mida kaitsepolitsei on tuvastanud, olla suurte taristuettevõtete puhul selge seos julgeolekuohuga ehk ohuga Eesti sise- ja majandusjulgeolekule. Seda on olnud võimalik tuvastada kriminaalmenetluse abil ja loodetavasti jõuab see kriminaalmenetlus ka võimalikult kiire lõpuni.

Ma loodan, et uurimiskomisjon suudab tuvastada ka selle, kas riigi huve oleks saanud Tallinna Sadamas paremini kaitsta – nii, et selle juhtumi oleks võinud kas ära hoida või tuvastada juba oluliselt varem, kui kaitsepolitsei seda oma menetlusega teha on suutnud. Sellest tulenevalt võib öelda, et uurimiskomisjoni ülesanne ei ole kerge. Tahan omalt poolt soovida komisjoni liikmetele jõudu! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon toetab selle otsuse eelnõu vastuvõtmist. Ja loodetavasti järgmise aasta kevadel oleme palju targemad selles osas, mis puudutab Tallinna Sadama üldist sisemist töökorraldust, sh sisekontrollisüsteemi, juhtimist ja seda, kas omanikupoolseid huve oleks saanud juba palju varem paremini kaitsta, kui et alles täna sellest rääkida. Aitäh!

10:20 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

10:20 Martin Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Konservatiivne Rahvaerakond toetab innukalt ja täie hingega korruptsiooni väljajuurimist Eestis ja leiab, et selleks peab eeskuju näitama Eesti poliitiline eliit. Meile valmistab suurt heameelt asjaolu, et peaaegu kõik parlamendierakonnad on selle komisjoni moodustamisele konstruktiivselt kaasa aidanud. Nagu näitab hiljutine korruptsioonijuhtum Maanteeametis, ei vasta päris tõele see, mida meile korrutatakse aastast aastasse, et korruptsioon ei ole Eestis suur probleem, tuues näiteks Transparency Internationali kõikvõimalikke numbreid. Tegelikult on korruptsioon Eestis suur probleem ja eriti suur probleem on suurärimeeste ja tipp-poliitikute või erakondade tihe läbipõimumine. Tasub vaid mainida mõningaid üksikuid suurrahastajaid, kes on peaaegu kõikidele erakondadele suuri annetusi teinud, et me saaksime aru, milles probleem on. Poliitika, äri ja riigi valitsemine mitte ainult ei pea näima aus, vaid ka tegelikult olema aus. Kui me usume ja usaldame uurimisorganeid väiksema kaliibriga korruptantide karistamisel ja väljajuurimisel, siis vähemalt Konservatiivse Rahvaerakonna jaoks on usutavus palju väiksem, kui õiguskaitseorganid

uurivad kõrgesse poliitilisse ladvikusse ulatuvat korruptsiooni. Selle tõttu me peame väga vajalikuks Tallinna Sadama uurimiskomisjoni loomist, et oleks üle vaadatud ka kõik poliitilised seosed ja võimalikud riskid. Aitäh!

10:22 Esimees Eiki Nestor

Valdo Randpere, palun!

10:22 Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! Reformierakonna fraktsiooni esindajana tahan loomulikult avaldada heameelt selle üle, et selline uurimiskomisjon tööle hakkab. Mul on kahju, et selle uurimiskomisjoni loomise hetkel just meie fraktsioonist kedagi algatajate hulka ei kutsutud. Pärast selgus, et see oli vist kogemata, mitte teadlik valik, aga näpukaid juhtub ikka. See ei takista meid igati toetamast selle komisjoni loomist ja ka selle töötamist. Ma olen paljuski nõus ka eelkõnelejaga, kes ütles, et tegelikult, kui ma nüüd natuke vabamalt tõlgendan, meile olekski hea, kui selline komisjon tegeleks kogu korruptsiooniteemaga natuke laiemalt. Me moodustame neid komisjone siin Riigikogus nagu tagantjärele – siis, kui midagi on juhtunud, ja kaasusepõhiselt. Oleks ju väga hea ja väga tore, kui me suudaks siin Riigikogus kokku panna ühe komisjoni, mis suudaks tõesti esile tuua korruptsiooniriske ja neid ära hoida juba etteulatuvalt. Sest kui vaadata nüüd seda, mis konkreetset Tallinna Sadamas juhtus, siis siit on läbi jooksnud üks küsimus. Ka mõni eelkõneleja viitas siin nõukogu vastutusele ja passiivsusele. Kui vaadata seda, et sinna nõukogusse on läbi aastate kuulunud peaaegu kõigi erakondade esindajad siit saalist (välja arvatud väga uued erakonnad, kelle esindajad ei saanud juba selle tõttu sinna kuuluda), siis ei teki minul mitte see küsimus, et kõik erakonnad oleksid nõukogus kuidagi korrumppeerunud olnud, vaid et nõukogul tegelikult ei ole olnud volitusi ega võimalusi selliseid korruptsioonijuhtumeid otseselt vältidagi. Ja sellepärast olekski võib-olla vaja natuke süsteemsemalt vaadata kogu seda riigi ja erakapitali kokkupuutepunkti, kaasa arvatud seda näidet, mis nüüd Maanteeametiga värskelt juhtus, st vaadata kõiki neid asju natukene laiemalt, samal ajal sügavamalt ja just ennetavalt. Aga nagu öeldud, meie erakond kindlasti toetab ka sellise konkreetse uurimiskomisjoni loomist. Loodame, et me jõuame mingitele järeldustele, mis aitavad tulevikus selliseid intsidente ära hoida. Aitäh!

10:25 Esimees Eiki Nestor

Rohkem sõnavõttusoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Eelnõu kohta on juhtivkomisjon esitanud ühe muudatusettepaneku. Vaatame selle läbi. Muudatusettepanek nr 1 – soovi hääletada ei ole. Komisjon on teinud ettepaneku viia läbi otsuse eelnõu 88 lõpphääletus.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine aktsiaseltsi Tallinna Sadam juhtkonnas toimunud võimaliku korruptsiooni ja tulevikus sellelaadsete juhtumite vältimiseks vajalike meetmete uurimiseks" eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu 88 vastuvõtmise poolt on 91 liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Otsuse eelnõu on otsusena vastu võetud.

2. 10:28 Kemikaaliseaduse eelnõu (72 SE) teine lugemine

10:28 Esimees Eiki Nestor

Nüüd Vabariigi Valitsuse algatatud kemikaaliseaduse eelnõu 72 teine lugemine. Ettekandja on keskkonnamisjon aseesimees Rein Ratas. Palun!

10:28 Rein Ratas

Austatud härra esimees! Auväärt Riigikogu! Kemikaaliseaduse eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogus toimus 24. septembril s.a. Ettenähtud ajaks, 8. oktoobriks laekus Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös seitse muudatusettepanekut. Riigikogu keskkonnamisjon arutas kemikaaliseaduse eelnõu koos laekunud muudatusettepanekutega oma istungil 13. oktoobril s.a. Istungist võtsid osa keskkonnaminister Marko Pomerants, Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunik Ergo Pärn, Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna kvaliteedi infrastruktuuri talituse nõunik Ago Pelisaar, Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna nõunik Mari Tikan, Tehnilise Järelevalve Ameti kemikaali ja mäetööde osakonna juhataja Kaimar Eilo, Eesti Keemiatööstuse Liidu tegevdirektor Hallar Meybaum ning kemikaali- ja keskkonnanõunik Kärt Kasak.

Valitsusasutuse esindajad andsid eelnõu ja muudatusettepanekute kohta täiendavaid selgitusi.

Komisjoni istungil kuulati ära ka Eesti Keemiatööstuse Liidu esindajate sõnavõtt ja selgitused. Nad tutvustasid oma seisukohti nimetatud eelnõu ja muudatusettepanekute kohta. Keemiatööstuse liidu esindajad tegid keskkonnakomisjoni hinnangul just tulevikku suunduvalt väärt ettepanekuid, näiteks ühtse teavitusportaali loomise kohta valitsuse tasandil ja hädaolukorra lahendamise plaani laiapõhjalisema käsitlemise kohta.

Keskkonnakomisjoni istungil otsustati muudatusettepaneku nr 1 alusel muuta kemikaaliseaduse eelnõu § 2 lõiget 1 ja sõnastada see järgmiselt: "Käesolevat seadust kohaldatakse kemikaalile ja seda sisaldavale tootele ning nende käitlemisele niivõrd, kuivõrd seda ei ole reguleeritud muu seadusega, Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepinguga või Euroopa Liidu õigusega." Komisjon toetas seda ühel häälel.

Teine ettepanek on muuta eelnõu § 7 lõike 2 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt: "valmistab ette ning esitab Sotsiaalministeeriumile Eestis head laboritava järgivate laborite nõuetele vastavuse hindamise ja kontrollimise tegevuskava." Komisjoni hääletustulemus oli arvestada seda täielikult ja see oli ühehäälneline otsus.

Kolmas ettepanek on vormistatud komisjonipoolse muudatusettepanekuna, et muuta eelnõu § 20 lõike 2 punkti 5 ja sõnastada see järgmiselt: "maavara uurimisele, kaevandamisele ning töötlemisele kaevanduses ja karjääris, kaasa arvatud puuraugu kaudu toimuv tegevus" (arvestada täielikult, ühehäälneline otsus).

Neljaski ettepanek on vormistatud komisjoni muudatusettepanekuna, et muuta § 22 lõike 2 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt: "C-kategooria ehk ohtliku ettevõtte puhul teabeleht, riskianalüüs ja ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaan", ning täiendada § 21 lõiget 3 teise lausega: "Ohtlik ettevõtte on C-kategooria ettevõtte". Otsus seda täielikult arvestada oli ühehäälneline.

Viies ettepanek on teha eelnõus järgmised muudatused: muuta § 23, jättes lõikest 8 välja tekstiosa "ning avalikkusele edastatavale teabele ja õnnetusest teavitamisele", ja täiendada § 24 lõikega 6 järgmises sõnastuses: "Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega nõuded avalikkusele edastatavale teabele ja õnnetusest teavitamisele" (arvestada täielikult, otsus võeti vastu ühel häälel).

Kuues ettepanek on muuta § 27 lõiget 1 ja sõnastada see järgmiselt: "Käitamisloa saamiseks tuleb esitada Tehnilise Järelevalve Ametile taotlus. Taotlusega esitatakse käesoleva seaduse kohaselt nõutavad kohustuslikud dokumendid" (arvestada täielikult, ühehäälneline otsus).

Ja seitsmes muudatusettepanek on täiendada eelnõu uue §-ga 53, mis muudab järgnevate paragrahvide numeratsiooni. Paragrahvi 53 "Keskkonnavastutuse seaduse muutmise" alusel muudetakse nimetatud seadust järgmiselt. Paragrahvi 2 lõike 1 punkt 3 sõnastatakse järgmiselt: "oluline ebasoodne mõju merealale, pinna- või põhjaveele (edaspidi *veele tekitatud kahju*)". Paragrahvi 2 lõiget 4 täiendatakse punktiga 8 järgmises sõnastuses: "mereala vee omadusi selliselt, et ületatakse veeseaduse § 26⁵ lõike 10 alusel kehtestatud pinnavee keskkonna kvaliteedi piirväärtusi". Ja seadust täiendatakse ka §-ga 41¹ järgmises sõnastuses: "Kui ainete keskkonna kvaliteedi piirväärtusi ei ole eelnevalt kehtestatud, lähtutakse veele tekitatud kahju hindamisel veeseaduse §-des 26¹⁵–26¹⁷ sätestatust". Veel on ettepanek lugeda § 54 (uue numeratsiooni järgi § 55) "Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise" §-ks 52, lugeda § 52 "Planeerimisseaduse muutmise" §-ks 54 ja lugeda § 53 (uue numeratsiooni järgi § 54) "Riigilõivuseaduse muutmise" §-ks 55. Komisjon otsustas muudatusettepanekut täielikult arvestada ja otsus tehti ühel häälel.

Tehti ka järgmised menetlusettepanekud: võtta kemikaaliseaduse eelnõu 72 teine lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 27. oktoobriks s.a (ühel häälel); teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada (ühel häälel); juhul kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 29-ndaks selle kuu päevaks ja teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele. Olen rääkinud.

10:39 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 72 kohta on tehtud seitse muudatusettepanekut ja need kõik on keskkonnakomisjonilt. Meil on vaja need läbi vaadata. Muudatusettepanek nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7. Hääletussoovi ei ole. Komisjoni ettepanek on seaduseelnõu 72 teine lugemine lõpetada. Eelnõu 72 teine lugemine on lõpetatud.

3. 10:40 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (50 OE) esimene lugemine

10:40 Esimees Eiki Nestor

Järgnevalt on meil päevakorras Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 50. Algatajatepoolne ettekandja Andres Ammas, palun!

10:40 Andres Ammas

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Kindlustusseaduse menetlemise käigus tänavu kevadsuvel tõstatus mitmel korral küsimus vastastikustest kindlustusseltsidest ehk kindlustusühistutest. Ja rahvasaadikute küsimustele vastates tõdes rahandusminister, et teema väärrib tähelepanu, aga seda on keeruline sobitada tookord menetletud kindlustusseadusega. Rahanduskomisjonis avaldas ka ministeeriumi esindaja ja vastava ala spetsialist Siiri Tõniste valmisolekut asuda kindlustusühistuid käsitlevat regulatsiooni välja töötama, olgu see siis kas eraldi seaduse kujul või lisades kindlustusseadusele eraldi peatüki, nagu on välja pakkunud tänase otsuse eelnõu algatajad. Möödunud nädalal toimunud rahanduskomisjoni koosolekul selgus, et Siiri Tõniste ongi juba tegelikult selle tööga väikest viisi alustanud, kohtunud vastava ala spetsialistidega ja mõelnud läbi loogilise töökava. Sestap leiab Vabaerakonna fraktsioon, et nüüd on õige aeg minna sõnadelt tegudele ja kindlustusühistud seadustada.

Seletuskirjas sisalduvate väidete ja arvandmetega võib küllap igaüks üksikasjalikumalt tutvuda, kes huvitub ja soovib. Siinkohal markeerin mõned olulisemad seisukohad. Nagu öeldud, praegu ei ole võimalik Eestis luua vastastikuseid kindlustusseltse ehk kindlustusühistuid. Miks nii on läinud, miks nüüdisaegne Eesti õigus- ja majanduspoliitika omamaist vastastikust kindlustustegevust eitab, see ei olegi meile päriselt selgeks saanud. Kui näiteks alternatiivseid finantseerimisteenuseid osutavad äriühingud hoiu-laenuühistud on lubatud, miks siis vastastikused kindlustusseltsid ei ole lubatud? Otsuse eelnõu algatajad leiavad, et see on ettevõtlusvabaduse rikkumine ja võiks lausa öelda, et vastuolus põhiseadusega.

Mis nende vastastikuste kindlustusseltside mõte oleks? Nende eesmärk on loomulikult pakkuda oma liikmetele õiglase hinnaga, võimalikult soodsat teenust. Sellised vastastikused kindlustusseltsid on eriti levinud Kesk-Euroopas ja Põhjamaades. Suurim turuosa on neil Soomes, kus näiteks vastastikused elukindlustusseltsid hõlmavad koguni 80% turust ning varakindlustus ligi 50% turust. Spetsialistid on esile toonud huvitava fakti, et Swedbanki suurim omanik, kellel on 9,45% aktsiatest, on just üks Rootsi vastastikune kindlustusselts – Folksam. Euroopa vastastikuste kindlustusseltside assotsiatsioon on üle Euroopa andmeid korjanud ja leidnud, et selliste kindlustusseltside turuosa on suur, näiteks üle 40% turust Soomes, Saksamaal, Norras, Taanis, Prantsusmaal, Austrias, Slovakkias. Nii et kõige selle taustal puudub igasugune loogiline seletus, miks meil need omamaised vastastikused kindlustusseltsid lubatud ei ole.

Võib-olla ei olegi vaja ajalukku tagasi vaadata, sest siin saalis olivad teavad kõik, et enne Nõukogude okupatsiooni oli ühistuline kindlustustegevus Eestis väga levinud ja see oli koos ühistulise pangandusega sõjaeelse Eesti kodanikuühiskonna, võiks öelda, lausa selgroog. Veel 1992. aastal vastu võetud kindlustusseadus lubas kindlustusandjal tegutseda ka vastastikuse kindlustusseltsina, aga see võimalus kadus koos äriseadustiku reformiga.

Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas on vaid viis riiki, kus sellist võimalust praegu ei eksisteeri. Nende ühistute kiituseks võiks veel öelda, et nende tugevus on paindlikkus, efektiivsus, pakutavate teenuste laiem valik, mitmekesisem hinnakujundus. Me leiame, et kohalik vastastikune kindlustusselts, mis pakuks valitud kindlustusteenust üksnes piiratud arvule liikmetele, võimaldaks muu hulgas tõenäoliselt parandada teenuste kättesaadavust just hinnatundlikumale elanikkonnale. Ja ei ole vaja vist üle

korratagi, et tegemist on igal juhul kodanikuühiskonda selgelt arendava võimalusega. Rahanduskomisjoni viimasel koosolekul kõlas ka arvamused, et võib-olla puudub Eestis sellise seadusmuudatuse vastu hetkel piisav huvi. Aga kui ei ole seaduslikku alust ühingu loomiseks, siis on ka raske selles sektoris huvi eeldada, kui kümme aastat on selline võimalus puudunud. Kuna viimasel kümnel aastal on tegelikult hoiu-laenuühistute tegevus ja aktiivsus kasvanud ja on jõutud ka ühistupanga loomiseni, siis see tendents annab lootust, et ka huvi nende vastastikuste kindlustusseltside vastu võiks kasvada ja et me oleme selle võimaluse andmisega igal juhul õigel teel. Meie meelest on see lausa möödapääsmatu ja ma loodan kolleegide laiapõhjalisele toetusele selles küsimuses. Loodan sedagi, et lahenduse otsimine sellele küsimusele lõhub ka koalitsiooni ja opositsiooni vahelt tavapärase müüri. Aitäh!

10:47 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Austatud Riigikogu liikmed, teil on võimalik nii algataja ettekandjale kui ka komisjoni ettekandjale esitada üks küsimus. Krista Aru, palun!

10:47 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Hea Andres! Sa väga kenasti rääkisid, et need vastastikused kindlustusühistud olid sõjajärgses Eestis üks kodanikuühiskonna selgroogusid, mis kindlasti edendasid ka kohalikku majandust, andsid sellele tuge ja jõudu. Plaanides neid nüüd taastekitada, nimetasid sa vastastikuste kindlustusühistute tugevaid, n-ö plusspooli, aga eelnõu ette valmistades on kindlasti läbi mõeldud ka võimalikud riskid, nõrkused ja ohud. Millised need nõrkused ja ohud võiksid olla?

10:47 Andres Ammas

Hea küsija! Erilisi nõrkusi ja ohte ei oska ma siin isegi ausalt öeldes välja tuua, sest muu maailma kogemus neile ei viita. Noh, põhilise nõrkusena selle küsimuse arutamisel on tõepoolest viidatud ainult praegusele huvipuudusele. Komisjonis oli ka juttu sellest, et näiteks Lätis vastav seaduslik alus on, aga seda võimalust ei ole millegipärast kasutatud. Seda, et siin oleks mingeid erilisi majandusriske, on keeruline kahtlustada.

10:48 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

10:48 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Minu meelest on see suurepärane idee. Aga alati, kui tahetakse midagi uut luua, tuleb järelikult kelleltki midagi ära võtta. Ma küsin, kas te selle peale ei ole mõelnud, et kas need, kelle käes turg on, on tõesti nõus vabatahtlikult oma turuosast loobuma. Tavaliselt see võitlus on üsna karm.

10:49 Andres Ammas

Eesti kindlustusturg on praegu ülivõimsalt suurte rahvusvaheliste firmade käes. Meie soovitud võimalus käsitleks tõenäoliselt tillukest mürdosa sellest turust. Nii et ma arvan, et sellise muudatuse puhul suured kindlustusseltsid isegi ei taju meil ohtu nendes vastastikustes kindlustusühistutes. Suurt või totaalset vastasseisu või lobitööd selle algatuse vastu ei oska ma praegu näha.

10:50 Esimees Eiki Nestor

Enne kui küsimused peale hakkasid, ma ütlesin, et üks võib olla algataja ja üks komisjonile. Aitäh! Rohkem küsimisõigusega soovijaid ei ole. Komisjonipoolne ettekandja on rahanduskomisjoni liige Martin Helme. Palun!

10:50 Martin Helme

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate selle eelnõuga seotud aruteludest rahanduskomisjonis. Rahanduskomisjon arutas asja esmaspäeval, 19. oktoobril. Koosolekut juhatas Remo Holsmer. Komisjoni istungist võtsid osa kõik liikmed, välja arvatud Kalvi Kõva ja Priit Sibul. Tegemist oli viienda päevakorrapunktiga ja selle all toimunud sisulise arutelu andis edasi eelkõneleja.

Menetluslikud otsused olid sellised, et ettekandjaks määrati Martin Helme (otsus oli konsensuslik), tehti ettepanek võtta eelnõu päevakorda 27. oktoobriks (see oli ka konsensuslik) ja tehti ettepanek viia läbi lõpphääletus (ka konsensuslik otsus).

Mis olid siis küsimused, mis sellega seoses läbi käisid? Eelkõige andis teema, vastastikuste kindlustusseltside tegevust võimaldava regulatsiooni kohta ülevaate Rahandusministeeriumi osakonnajuhataja Siiri Tõniste. Tõniste selgitas, et Rahandusministeeriumi tööplaani kohaselt tuleb vastavasisuline seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus saata kõigepealt avalikule kooskõlastusringile. Seda on plaanis teha hiljemalt järgmise aasta 30. aprilliks. Seal edasi saadetakse see dokument avalikule konsultatsioonile, mille käigus on asjast huvitatud osapooltel ühe kuu jooksul võimalik esitada oma seisukohti ja hinnanguid. Pärast seda tehakse mõjuanalüüs, millele tuginedes on võimalik lõplikult öelda, kas uus regulatsioon on vajalik, ja kui on vajalik, siis kas tuleks töötada välja uus seadus või tuleks muuta praegust kindlustustegevuse seadust. Mõjuanalüüsi ja normid valmistab ette Rahandusministeerium. Ühinguõiguslike küsimustega, nagu asutamine, lõpetamine ja pankrotivõimalused, samuti see, kuidas tegutsemisvorm sobitub äriseadustikuga, tegeleb Justiitsministeerium. Regulatsiooni väljatöötamise käigus on kavas lähemalt uurida Läti ja Soome kogemusi. Eriti Soomes on väga levinud vastastikune ehk ühistuline kindlustustegevus. Lätis on regulatsioon seaduses olemas, aga ükski sellises vormis kindlustusselts seal ei tegutse. Komisjonis oli ka lühikene arutelu sel teemal. Algataja küsis, millal võiks see eelnõu vastuvõtuvalmis olla, ja selle peale vastas ministeeriumi esindaja, et see võiks juhtuda 2017. aasta kevadel. Oli küsimus, kas ettepaneku kuupäeva, mis näeks ette, et eelnõu jõustatakse juba järgmisel aastal, tuleks muuta, kuna ministeerium näeb ette pikemat menetlusaega. Leiti, et see ei ole vajalik. Küsiti ka, kas Eestis on nõudlust sellise ühistulise või kindlustusseltside tegevuse järele, ja ministeeriumipoolne vastus oli, et hetkel aktiivset huvi ei ole. Ministeeriumi jaoks on tegemist suhteliselt teoreetilise ülesandepüstitusega. Kavas on küll kohtumised hoiu-laenuühistutega, et välja selgitada, kas neil on ka huvi laieneda sellele tegevusvaldkonnale. Selle teema eestvedaja Eestis on olnud advokaat ja õppejõud Olavi-Jüri Luik. Ministeeriumi esindajad on temaga kohtunud. Temal ei ole kavatsust asutada kindlustusseltsi sellisel moel. See on tema jaoks samuti eelkõige võimalus Eestis ettevõtlusvorme laiendada ja parandada teenuste kättesaadavust. Ühtlasi märgiti, et kogu selle temaatika kohta kehtib eurodirektiiv Solventsus II, mille ülevõtmise tulemusel on praegu liikmesriikides käimas protsess, kus ühistuline kindlustustegevus on kahanevas rollis. Ja oli ka arutelu selle üle, mis on kõige parem sõna ingliskeelse sõna *mutual* asemel. Eesti keeles kasutatakse "vastastikust kindlustust", aga ilmselt sobib ka väljend "ühistuline kindlustamine". See on kõik.

10:55 Esimees Eiki Nestor

Kas komisjonipoolsele ettekandjale on küsimusi? Peeter Ernits, palun!

10:55 Peeter Ernits

Aitäh! Nagu ma siin aru saan, siis kolleegid Vabaerakonnast püüavad n-ö lahtisest uksest sisse tormata. Ministeeriumis juba tegeldakse asjaga, samas üldised trendid näitavad, et huvi puudub. Aga ma küsin, kas soomlased on kuidagi ajast maha jäänud, et neil on selle all 80% turust. Kui suureks see turuosa võiks ikkagi Eestis kasvada, kui sellest asjast üldse elulooma saab?

10:56 Martin Helme

Aitäh! Selle esimese hinnanguga ma ei saa nõus olla. Kui Vabaerakond ja Konservatiivne Rahvaerakond ei oleks kindlustustegevuse seaduse menetlemise käigus korduvalt pööranud tähelepanu ühistulisele kindlustusvormile, siis tõenäoliselt ei oleks ministeerium hakanud seda teemat omal algatusel käsitlema. Kui suureks võib kasvada osakaal? Sellest ei olnud komisjoni arutelul juttu. Tõenäoliselt saab vähemalt teoreetilise vastuse alles hiljem analüüsi käigus või siis saab selle vastuse loomulikult praktika käigus. Mis puudutab Soomet, siis ilmselt on Soome ühistulise kindlustustegevuse laia leviku taga ikkagi eelkõige ajalooline eripära.

10:57 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

10:57 Jüri Adams

Vabandust, härra ettekandja, võib-olla ma ei pannud tähele või te ei ütelnud, milline on komisjoni soovitus saalile, kas eelnõu toetada või vastu olla. Ja kuidas hääled jagunesid?

10:57 Martin Helme

Vabandust, see jäi jah mainimata. Menetlusotsus oli, et rahanduskomisjon otsustas teha ettepaneku viia läbi eelnõu lõpphääletus. Komisjon toetas ettepanekut konsensuslikult.

10:57 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Sõna saavad fraktsioonide esindajad. Palun Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

10:57 Jüri Adams

Härra juhataja! Minu sõnavõtu mõte on, et see, mis praegu siia meie ette on tulnud, ei ole kindlasti ainuke samalaadne otsuse eelnõu, mis meil tuleb eelolevatel aastatel vastu võtta. See on teatud tüüpsituatsioon ja sellel tüüpsituatsioonil on teatud ühine ajalugu. Ja sellel ajalool on nagu kaks juurt. Üks läheb tagasi VIII, IX ja arvatavasti ka X Riigikogusse, kus võeti vastu väga palju mitmesuguseid seadusi erinevate majandusvaldkondade kohta. Nendes kõigis oli, reeglina kuskil üldsätete peatükis, paragrahv, kus oli öeldud, et mingi konkreetse majandustegevusega võivad tegeleda näiteks ainult aktsiaseltsid või ainult osaühingud vms. Seal oli ammendav loetelu, mida tõlgendati selliselt, et kõikidel juriidilistel vormidel, mis selles loetelus ei sisaldunud, oli keelatud vastava tegevusega tegeleda. Seda peaks käsitlema n-ö keelamisena mahavaikimise vormis. Näiteks mäletan, et kunagi oli siin tõsine diskussioon selle üle, kes võivad pidada kiirabifirmasid – kas linnad võivad, kas äriühingud võivad, kas vallad võivad, kas munitsipaaltevõtted võivad. Osale see keelati. Minu arvates selline lähenemine on põhimõtteliselt vale. Tähendab, juriidilise vormi tõttu ei tohiks kellelegi keelata midagi teha. Kui keeld on põhjendatud, siis peavad seal olema mingisugused sisulised, mitte formaal-juriidilised põhjused. Sellele lisaks ilmnes pärast Euroopa Liitu minekut teistsugune areng. Nimelt, Eesti seadustesse võeti üle tohutu hulk Euroopa Liidu direktiive, aga Euroopa Liidu direktiivid ei ole kunagi käsitletud lokaalset, n-ö valdade tasemel majandustegevust. Meil tekkis millegipärast tookord sellest harmoneerimisest ja Euroopa Liitu minekust peale arusaamine, et kui me oleme üle võtnud mingisuguse direktiivi, siis kuna direktiivid ei käsitle kohalikke majandustegevuse vorme, on need kõik keelatud. Eesti ettevõtjaskond kohanes sellega – mõni lõpetas mingite asjadega tegelemise, mõni siirdus näiteks Soome eelmist tegevust jätkama. Tulemus on, et meie ees on praegu olukord, kus kehtivad mõlemad keeluliigid – mahavaikimise keeld ja teine keeld, see Euroopa Liidu direktiivide ületähtsustamine valdkondades, kus nad ei ole iial kehtima mõeldud. Nende vigade parandamine jääb ilmselt meie Riigikogu koosseisu peale. Võib-olla me ei jõua kõigega hakkama saada ja midagi jääb ka järgmisele Riigikogu koosseisule. Aitäh!

11:01 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei tehtud ja meil on vaja viia läbi lõpphääletus.

Austatud Riigikogu, kuna see otsuse eelnõu vajab vastuvõtmiseks koosseisu häälteenamust, siis kodukorraseadus nõuab meilt, et me viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus hetkel 48 Riigikogu liiget, puudub 53.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 50. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Vastuvõtmise poolt oli 36 Riigikogu liiget, vastu 2 ja erapooletuid 3. Otsuse eelnõu 50 ei leidnud toetust ja jääb vastu võtmata.

4. 11:05 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (86 OE) esimene lugemine

11:05 Esimees Eiki Nestor

Järgmisena on meie päevakorras Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 86 esimene lugemine. Ettekande algatajate nimel teeb Riigikogu liige Siret Kotka.

11:06 Siret Kotka

Hea istungi juhataja! Riigikogu liikmed! Eesti põllumajandus on tõenäoliselt Eesti taasiseseisvusaja suurimas kriisis. Täna on meil siin saalis kõigil võimalik ulatada abikäsi Maarjamaa põllumeestele ja kogu meie rahvale, et laual oleks ikkagi kodumaine toit. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest tulenevalt on meil võimalik maksta põllumajandustootjatele üleminekutoetust. Teile teadmiseks, et meie põllumees ei konkureeri praegu mitte teiste põllumeestega Eestist, vaid põllumeestega tervest Euroopa Liidust. Ja selleks, et konkurents oleks õiglane, peavad ka põllumajanduslikud toetused olema samaväärsed. Lisaks Euroopa Liidu otsetoetustele on igal liikmesriigil võimalik maksta lisatoetust. Ja kui teised riigid, sh meie naaberriigid, suudavad seda teha, siis peaks seda suutma teha ka Eesti riik. Seetõttu seisangi teie ees, et te toetaksite ettepanekut maksta riigieelarvest aastatel 2016–2020 põllumajandustootjatele üleminekutoetust maksimaalses määras. Et teil oleks kergem põllumajanduses valitsevat kriisi mõista, ma kirjeldan mõne sõnaga olukorda.

Statistikaameti andmetel eksporditi 2015. aastal esimeses kvartalis Eesti piima ja piimatooteid 58 300 tonni, kokku 31,2 miljoni euro eest. Võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga on eksporditud piima ja piimatoodete kogus vähenenud 17%, kauba rahaline väärtus on vähenenud koguni 38%. Piimakvootide kadumise tõttu on paljudes liikmesriikides piima tootmine suurenenud ja see tähendab tugevamat survet piima hinnale. Samuti mõjutab piimandussektorit väga tugevalt Venemaa kehtestatud embargo Euroopa Liidu põllumajandussaaduste sisseveole. Statistikaameti andmetel maksid kokkuostjad 2015. aasta juunis põllumajandustootjatele iga kokkuostetud piimaliitri eest keskmiselt 23 senti. Nüüd on kuulda, et need numbrid on veelgi vähenenud. Maamajanduse Infokeskuse 2013. aasta andmetel kulus 1 kilogrammi piima tootmiseks keskmiselt 31 senti. Seega Eesti piimatootjate jaoks tähendab ainuüksi piima hinna langus kokku umbes 3,5 miljoni euro suurust kahju iga kuu.

Kuigi piima hind on langenud peaaegu kogu Euroopa Liidus, on see kõige valusamalt tabanud just Eestit ja teisi uusi liikmesriike, kus piima kokkuostuhind on isegi Euroopa Liidu keskmisest 30% võrra madalam. Kõige selle tagajärjel on Eesti piimatootjad asunud vähendama piimalehmade arvu. 2014. aasta keskpaigas oli meil umbes 99 500 piimalehma, käesoleva aasta keskpaigaks oli nende arv Statistikaameti andmetel vähenenud juba 94 800-ni. Mis teeb miinus 4,7%. Iga tapamajja viidud lehm aga tähendab kadunud töökohti maal. Eesti põllumehel on näpud põhjas, nii põhjas, et nad on valmis tõupuhtad lehmad lätlastele müüma või lihtsalt tapamajja viima.

Selline põllumajanduspoliitika ei ole jätkusuutlik. Meie piimatootmine on Baltikumis üks tõhusaimaid ja me ei tohiks seda positsiooni käest lasta. Aga ma kardan, et olukord võib minna veelgi halvemaks. Praegu oleme kõigele lisaks seisus, kus põllumeestel puuduvad käibevahendid ning ollakse tarnijatele võlgu. Kuid tarnijad müüvad endiselt põllumeestele võlgu, sest loodetakse, et riik aitab neid. Veel on põllumehed seni vastu pidanud tänu pankade vastutulelikkusele. Nagu tarnijad, on ka pangad andnud neile maksepuhkust ja teinud teisi järeleandmisi. Samas on osa panku teada andnud selge sõnumi, et nii enam kaua jätkata ei saa. Kui Riigikogust ei tule otsust põllumeestele toetuse maksmiseks, siis kriis süveneb ning see ei puuduta ainult põllumajandusettevõtteid ja nende töötajaid, vaid halvatud saab suur osa muustki ettevõtlusest.

Miks on siis valitsus jätnud juba mitmendat aastat üleminekutoetuse maksmata? Ma arvan, et vastus on tegelikult lihtne: selleks ei ole piisavat avalikkuse survet. Viimast pole aga just seetõttu, et laiem avalikkus näeb otsetoetuses pelgalt toetust põllumeestele. Aga kas see on ikka pelgalt põllumajanduse toetamine või ka rahva toidulauale mõtlemine?

Kui Eesti sportlane läheb EM-ile, siis ta jookseb nagu teiste riikide esindajad 100 meetri jooksus 100 meetrit, mitte 150 meetrit. Aga põllumajanduses on olukord teine. Meie põllumeestel pole välisurjul võrdseid võistlustingimusi. Kas tarbija ikka teab, miks on meie kauplustes Poola hernes odavam kui kodumaine? Sest Poola riik toetab oma põllumeest. Avalikkus võiks teada ka seda, et kui Eesti põllumees võrdse konkurentsi puudumise tõttu turult lahkub, siis tuleb tal tulevikus sedasama hernel ostu juba märkimisväärselt kõrgema hinnaga.

Head Riigikogu liikmed! Praegune olukord ei too kaasa vaid mõne põllumajandusettevõtte sulgemist. See tähendab paljude põllumajandusettevõtete sulgemist, aga ka neile tooteid ja teenuseid müüvate

ettevõtete likvideerimist. See tähendab töötute armee kasvu. Veelgi hullem, see võib tähendada mõne sellise valla hääbumist, kus põllumajandus on ainus tööandja. See tähendab toidulaua kallinemist ja inimeste toimetuleku vähenemist.

Kui me vaatame järgmise aasta riigieelarvet, siis põllumajanduse probleemidele seal väga palju lahendusi ei näe. Suur osa seletuskirjast kirjeldab küll Euroopa Liidust saadavaid põllumajandustoetusi ja seda reklaamitakse suure töövõiduna. Kui me otsime aga oma riigi makstavaid toetusi, siis selle kohta on seletuskirjas vaid üks lõik. Tsiteerin: "Täiendavalt Maaeluministeeriumile eraldati 4 600 000 eurot siseriiklikuks lisatoetuseks põllumajandustootjatele. Tegemist on siseriikliku lisatoetusega Euroopa Liidu erakorralisele abile kriisilukorra leevendamiseks. Eraldatud toetus kavandatakse suunata nendele põllumajandusharudele, kus kriis on kõige teravam – piima- ja sealihasektor." Üleminekutoetusest ei ole sõnagi, ometi on Eesti riigil õigus seda maksta. Et te saaksite aru, miks on oluline maksta üleminekutoetust, juhin tähelepanu, et Euroopast saadud kriisiabi, mis on 7,56 miljonit eurot selleks aastaks ja millele on Eesti riik tänavu omalt poolt pannud 3 miljonit eurot juurde, katab vaid väga väikese osa kuludest, mis on põllumeestel tekkinud. Ainuüksi piimasektor peab oma kahjumiks juba üle 50 miljoni euro, seakasvatus 15 miljonit eurot. Seega eraldatav toetus, mida on selleks aastaks ette nähtud 10,56 miljonit, on kui veetilk merre, mis tegelikult ei kata isegi ühe sektori kulusid, rääkimata tervikust.

Septembris oli Toompea lossi ees 101 traktorit. See oli põllumeeste meeleavaldus, mille eesmärk oli, et valitsus hakkaks Eesti põllumeeste muresid mõistma. Meeleavaldusel nõuti, et Euroopa Liidu lubatud ja kõigis teistes riikides makstavad üleminekutoetused põllumeestele kajastuksid järgmise aasta riigieelarves. Järgmise aasta riigieelarvest on meil võimalik maksta Eesti põllumajandustootjatele umbes 21,5 miljonit eurot. Head Riigikogu liikmed! Ma palun teid, et te toetaksite Eesti põllumeest ja kodumaist toidulauda ning hääletaksite selle otsuse eelnõu poolt. Aitäh!

11:18 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Peeter Ernits, palun!

11:18 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Eile õhtul ma pidasin siin väga tühjale saalile lühikese kõne "Teateid tegelikkusest". Rääkisin ühest farmist, kus on umbes 60 lüpsilehma ja mille omanik sai eelmisel aastal 37 senti piimalitrist, nüüd saab 23 senti. Olukord on äärmiselt hull, ega muidu 101 traktorit maja ette sõitnud. Aga minu küsimus oli, mida tuleks ikkagi teha. Tookord olid mitmed meeleavaldajad valmis peaministri auto ja ka presidendi poole mune viskama. Ma hoidsin neid tagasi. Kas nüüd ma peaksin neile ütleva, et tulge uuesti kas või hangudega? Mida peaks tegema?

11:19 Siret Kotka

Aitäh, hea küsija, ma arvan, et kõigepealt peaksid kõik Riigikogu liikmed, keda on 101, hääletama üleminekutoetuste poolt. See oleks esimene samm, mida põllumehed väga ootavad ja mis neid ka aitaks.

11:19 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

11:19 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen püüdnud endale lahti mõtestada, miks praegu võimalik olev koalitsioon Eesti põllumeestesse nii üleolevalt suhtub. Mina sellele õiget põhjust ei ole leidnud. Oleme oma põllumajandusega, eriti piimatootmisega Euroopa absoluutses tipus. Lihtne talupojaloogika ütleb, et on väga rumal lasta see kõik lühikese ajaga põhja. Ma ei tea, kas Eesti riigis suuremat rumalust üldse on lähiajal tehtud kui see, mida praegu tehakse. Mul on kurb meel, et ka põllumehed, kes istuvad Riigikogus, seda poliitikat toetavad. Seda uuesti taastada, viia samale tasemele, nagu see tänasel päeval on, on sisuliselt peaaegu võimatu ja ka kordades kallim. Aga olen enda jaoks siiski välja mõelnud põhjuse, miks see nii on: ju on põllumajanduses hõivatud nii vähe inimesi, et nende panus valimistel on väga väike. Lihtsalt sellepärast suhtutaksegi põllumeestesse üleolevalt. Kas ma eksin?

11:20 Siret Kotka

Aitäh, hea küsija! Ma jagan teiega seisukohta, et me peame toetama põllumehi, sest meie põllumajanduse tase on hea. Et me oleksime edukad ka tulevikus, tuleb kriisihetkedel riigil abi anda. Mis puutub valimistesse, siis põllumehed on eri parteide vahel ära jaotunud ja nende sõna jõud on killustunud. Seetõttu võimegi näha, et Riigikogus on küll põllumehed olemas, aga nad ei võta põllumeeste kaitseks kuigi aktiivselt sõna, kuigi võiks seda teha. Ma loodan, et inimesed mõistavad, et põllumajandus on üks Eesti maaelu nurgakividest. Seda tuleb hoida, seda tuleb väärtustada ja me peame neid töökohti hoidma. Olgem aktiivsed ja, head põllumehed, kes te olete saalis, toetage kindlasti!

11:21 Esimees Eiki Nestor

Enn Eesmaa, palun!

11:21 Enn Eesmaa

Suur aitäh! Hea ettekandja! Sa tõid oma sõnavõtus välja paralleelid Poolaga. Me väga sageli võrdleme ennast lähiriikidega. Poola tingimused on mõnevõrra teistsugused, seal on põllumajandusel meeletult suur osakaal. Sageli räägime ka Soomest ja Rootsist, kes on ikkagi, kui lõpuni aus olla, veel väga teisel tasandil. Võib-olla sa tuletaksid saalis istujatele meelde, kuidas on need asjad korraldatud ja kuidas on probleeme püütud lahendada Lätis ja Leedus, kes on märksa rohkem meie moodi kui näiteks Poola või Soome.

11:22 Siret Kotka

Aitäh! Eesti riik ei ole viimased kaks aastat maksnud üleminekutoetust mitte ühtegi senti. Kogusummas on põllumeestel jäänud saamata ligi 50 miljonit eurot. Läti ja Leedu aga on eelnevatel aastatel leidnud raha, et oma põllumehi toetada. Meie komisjonis on käinud ka maaeluminister Urmas Kruuse, kes tõi välja, et järgmisel aastal peaks lätlased maksma põllumeestele umbes 8 miljonit eurot lisatoetust, leedukad lausa 32 miljonit eurot. Nii et naaberriigid toetavad vähem või rohkem, meie aga ei eralda selleks mitte sentigi.

11:23 Esimees Eiki Nestor

Martin Repinski, palun!

11:23 Martin Repinski

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Ma olen veendunud, et põhjus, miks *top-up*'i ei ole järgmise aasta eelarves, on selles, et valitsuse jaoks ei ole see prioriteet. Kui me räägime Poolast, siis Poolas on eraldi põllumeeste erakond ja nad seisavad põllumeeste eest, nõuavad toetusi jne. Võib-olla me peaksime Eestis kuidagi teistmoodi käituma, näiteks seletama valitsusele, et *top-up* ei ole tegelikult põllumeeste toetamine, see on tegelikult eelarve toetamine, mis juba järgmisel aastal toob maksudena eelarvesse raha. Võib-olla me peame lihtsalt asju teiste nimedega nimetama. Ärme nimetame seda mitte põllumajanduse toetuseks, vaid eelarve toetuseks. Võiks ehk midagi sellist teha?

11:24 Siret Kotka

Aitäh hea ettepaneku eest! Ega see sisu ei muuda. Küsimus on väga lihtne. Kui me tahame, et meil oleks laual kodumaine toit, ja kui me tahame, et meil oleks laual hea ja tervislik toit, siis peaksime ikkagi põllumajandust toetama. Meil on siin peaminister käinud esinemas ja rääkinud, kuidas tema väga armastab Eesti piima ja Eesti sealiha, aga mingeid samme sellele ei ole järgnenud. Ja kui rahandusminister käis meil siin Riigikogu ees riigieelarvet tutvustamas, siis tema jutust tuli väga selgelt välja, et Eesti põllumajandus ei ole praeguse valitsuse jaoks üks prioriteetidest. Ma arvan, et küsimus on selles.

11:25 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

11:25 Arno Sild

Aitäh, hea esimees! Lugupeetud sõnavõtja! Ma küsin niimoodi. On selge, et kui juba kaks aastat ei ole *top-up*'i makstud ja praegu ei ole seda ka eelarves sees, siis seda nüüd sinna täiendavalt sisse saada on

hästi keeruline. Aga kas tuleks kõne alla, et Maaeluministeerium leiaks selle summa oma ministeeriumi eelarvet ringi tehes, et põllumeestele selles osas vastu tulla? Mis te arvate sellest?

11:26 Siret Kotka

Aitäh! Ma arvan, et see on kindlasti hea ettepanek. Aga praegune maaeluminister Urmas Kruuse ei ole siinemaani seda raha leidnud. Nii et väga optimistlik ma selles suhtes ei ole. Kui me tahame, et see raha jõuaks põllumeesteni, siis peab selle võimaluse leidma Riigikogu, kes praegu riigieelarvet menetleb.

11:26 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Korb, palun!

11:26 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus. Te mainisite, et põllumehed töötavad, olles võlgu pankadele ja tarnijatele. Kui kaua selline olukord võib veel kesta – kas mõned kuud või pool aastat? Millal hakkavad tulema pankrotid ja hakatakse farme maha müüma? Mis te arvate?

11:27 Siret Kotka

Aitäh! Osa piimatootjaid – neid on lausa 400 – on teada andnud, et nad järgmise aasta alguses kavatsevad oma tegevuse lõpetada. Aga vastus, miks see olukord on kaua kestnud, on lihtne. Tarnijad andsid võlgu sellepärast, et nad lootsid, et Eesti riik mõistab vajadust maksta üleminekutoetust. Ka pangad andsid maksepuhkust, lootes, et valitsus seda mõistab. Ja kui nüüd võetakse vastu riigieelarve, kus seda raha ei ole, siis kahtlemata kõik tahavad oma raha kätte saada ja alguse saab pankrotilaine. Nii et ilmselt järgmise aasta alguses me kuuleme kurbi sõnumeid.

11:28 Esimees Eiki Nestor

Algataja ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Rahanduskomisjoni ettekandja on Urve Tiidus. Palun!

11:28 Urve Tiidus

Lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! 20. oktoobril toimus rahanduskomisjoni istung, mille päevakorras oli Riigikogu otsuse eelnõu nr 86 esimene lugemine. Eelnõu pealkiri on, nagu te juba teate, "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele". Eelnõu sisu tutvustas komisjonile Eesti Keskerakonna fraktsiooni liige Siret Kotka. Maaeluministeeriumist osales ja vastas komisjoni liikmete küsimustele põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik. Nenditi, et eelnõu kuulub sisu poolest maaelukomisjoni valdkonda, aga kuna see siiski oli rahanduskomisjonis, siis arutasime asja põhjalikult. Eelnõuga tehakse, ma kordan veel üle, Vabariigi Valitsusele ettepanek maksta riigieelarvest aastatel 2016–2020 põllumajandustootjatele üleminekutoetust Euroopa Parlamendi lubatud maksimaalses määras. Riigieelarvest nn üleminekutoetuse maksmine on parlamendi poolt lubatud selleks, et kompenseerida otsetoetuste erinevust Euroopa Liidu vanades ja uutes liikmesriikides. Arutelu käigus kerkisid üles mitmed küsimused. Puudutati toetuste maksmist võrdluses naaberriikidega, näiteks Läti ja Leeduga. Tõdeti, et Läti maksab sel aastal piimasektorile osaliselt toetust, täpsemalt 30–40% ulatuses. Räägiti ka Leedust, aga väga palju infot selle kohta ei olnud. Samas anti teada, et kõik uued liikmesriigid ei maksa üleminekutoetust.

Maaeluministeeriumi esindaja proua Talvik ütles, et ministeerium on üleminekutoetuseks riigieelarvest lisaraha saamise taotluse esitanud. Selles uues eelarve eelnõus siiski seda rahastust ei ole praegusel hetkel ette näha. Jutuks tuli ka see, et üleminekutoetuste maksmiseks on Euroopa Komisjon koostanud väga täpse jaotusskeemi sektorite kaupa, kellele kui palju võib maksta – kui palju teraviljasektorile, kui palju piimalehmapidajatele ja kui palju muudele veisekasvatajatele, kui palju iga ammlehma pealt jne. Komisjonis selgitati ka seda, et 2015. aasta on Eestis olnud väga hea teravilja kasvatamise aasta, seega see toetus justkui ei oleks otstarbekas. Samas, üleminekutoetuste jaotuse skeemi järgi langeks just teraviljatootjatele kõige suurem osa toetusest. Küsiti, kas võiks toetusi diferentseerida vastavalt sellele, kas on tegu väike- või suurtootjatega. Vastus oli, et ei ole võimalik, see on ühise põllumajanduspoliitika ühtne pakett. Üks küsimus puudutas asjaolu, et Eesti piimatootmine on seni väga edukas olnud. Nõudlusega võrreldes paisatakse turule 170% rohkem toorpiima, eksport aga on vähenenud. Selle

taustal tekkis küsimus, kui otstarbekas on sinna veel lisaraha maksta. Diskussiooni käigus toodi esile vajadus maal töökohad säilitada, seda võimaldaks just üleminekutoetuste maksmine. Kui praeguses mahus piimatootmist ei toetata, siis hiljem protsessi tagasi pöörata on väga keeruline, kui need töökohad kord juba kadunud on. See oli veel üks argument, miks peaks üleminekutoetust maksma. Komisjonis küsiti, kas maaelukomisjon on ka seda teemat eraldi arutanud. Selgus, et ei ole. Pärast 20. oktoobri istungit oli rahanduskomisjoni liikmetel 22. oktoobril kohtumine maaeluminister Urmas Kruusega, kes lisas 20. oktoobril kuuldule olulist infot. Nimelt, 2016. aastal plaanitakse Eesti põllumajandust, maaelu ja kalandust toetada kokku – võib-olla on hea seda arvu teada – 310,6 miljoni euroga. Need toetused keskenduvad põllumajanduse, maaelu ja kalanduse konkurentsivõime tõstmisele ning elujõulisuse tagamisele. Seoses keerulise olukorraga olulistes põllumajandussektorites saavad Eesti põllumehed Euroopa Komisjoni otsusega erakorralist kriisiabi, nagu kolleeg Siret Kotka juba mainis, 7,56 miljonit eurot, millele Eesti riik lisab omalt poolt põllumeestele samuti 7,6 miljonit eurot. Tähtis on ka asjaolu, et 3 miljonit eurot saab põllumeestele välja maksta veel selle aastanumbri sees tänu riigieelarve muudatustele. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda teisipäeval, 27. oktoobril ja panna see lõpphääletusele. Täna kuulamast!

11:33 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekandjale. Enn Eesmaa, palun!

11:33 Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud ettekandja! Ütlesid, et komisjoni istungil oli juttu sellest, et mitte kõik nn uued või uuemad liikmesriigid ei kasuta võimalust lisatoetusi maksta. Kas oli ka täpsemalt juttu, mis riigid need on? Me tavaliselt oleme siin rääkinud lähinaabritest. Kellest jutt käis?

11:34 Urve Tiidus

Täna küsimuse eest, aga kahjuks ma midagi täpsemat ei saa vastata. Ei oska teile öelda, millised uued liikmesriigid käituvad erinevalt. Nagu ma ütlesin, Läti maksab 30–40% ulatuses, Leedu rohkem, aga nagu ikka, peab kõike vaatama ka laiemas kontekstis. See ei olnud küll komisjoni teema, aga me teame, et sellist üleminekutoetust makstakse Euroopas ka näiteks tubakatootjatele. See ei puuduta uusi liikmesriike, aga silmas on peetud, et tubakatootjad toodavad tubakat, mida ei kasutatagi sigarettide tootmiseks. Ja võib-olla see on hea, et sellest sigarette ei toodeta. Niisugune vastus.

11:35 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

11:35 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea kolleeg Urve! Ma arvan, et sul keel vääratas, kui sa ütlesid, et kõikides uutes liikmeriikides ei maksta täiendavat üleminekutoetust. Komisjonis see väide kindlasti ei kõlanud, sest Eesti on ainuke, kes ei maksa. Seda tuleks rõhutada, et Eesti on ainuke ja jääbki vist ainukeseks selle valitsuse ajal. Kõikides teistes liikmesriikides makstakse.

11:35 Urve Tiidus

Lugupeetud Tarmo Tamm, suur tänu selle tähelepaneku eest! Võtan selle arvesse.

11:35 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

11:35 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin teilt sama asja, mida Siret Kotkalt. Kui 101 suurt traktorit oli Toompea lossi ees ja nendest nagu mitte mingit tolku ei olnud, siis inimesed tahtsid peaministrit ja ka presidenti tooreste munadega visata. Ma püüdsin neid takistada. Kas ma oleks pidanud seda tegema või mitte?

11:36 Urve Tiidus

Hea kolleeg Peeter Ernits! Minu meelest te käitusite nagu härrasmehele või džentelmenile kohane. Keegi peab ikka häid kombeid ka järgima. Aga iseenesest see, kuidas saavutada tooreste munade loomise üleminekutoetust, on väga huvitav küsimus. Sellest me võiksime teiega eraldi vestelda.

11:36 Esimees Eiki Nestor

Martin Repinski, palun!

11:36 Martin Repinski

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et see on muidugi mingis mõttes poliitiline ja emotsionaalne küsimus, aga ma proovin läheneda sellele pragmaatiliselt. Kas rahanduskomisjon tegi mingi arvestuse selle kohta, mis juhtub siis, kui riik ei maksa üleminekutoetusi? Kui palju farme võib sel juhul oma ukseid kinni panna, kui palju põllumajandusettevõtteid tegevuse lõpetada? Piimakarjakasvatust läheb ehk üle teraviljakasvatuseks ja sellega kaotab meie riik maksuraha, kuna teraviljakasvatust on tööjõu vajadus palju väiksem. Kui palju kaotab selle otsuse tõttu Eesti eelarve ja kui palju kasu me võiksime saada sellest, kui maksaksime üleminekutoetusi?

11:37 Urve Tiidus

Lugupeetud härra Repinski! Rahanduskomisjon nii põhjalikku prognoosi ei teinud, õigemini ei teinud üldse prognoosi. Iseenesest aga, kui veidi arutleda, siis Eesti probleem piimatootmise puhul on ju see, kuidas piima vääridada niimoodi, et valmistada sellest tooteid, mida saab edukalt eksportida. See võimalus ei ole kuskile kadunud. Ma saan aru, et maaeluga rohkem kursis olevad inimesed ja piimatootjad ise, kes asjaolusid paremini teavad, peavad seda mingisuguseks utoopiaks. Aga ma lihtsalt räägin, mida ka maainimesed ise on arvanud. Kui me saaksime ettevõtluse niimoodi korraldada, selle natuke ümber struktureerida, nii et kogu piimatoodang saaks tänu lisandväärtusele paisatud uutele turgudele, siis sellest oleks suur abi. Siis ei jääks tootmishooned tühjaks. Kindlasti on häid soovitusi palju, aga mina ei ole kõige õigem inimene neid siin jagama.

11:38 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

11:38 Mart Helme

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et te ei ole põllumajanduse spetsialist, aga mulle tundub mõnevõrra kummaline, kui te ütlete, et oli hea teravilja-aasta, mistõttu ei ole otstarbekas maksta lisatoetust. Samas tunnistate, et ega väga põhjalikke analüüse pole ka tehtud. Nüüd ma esitan teile niisuguse kiusliku küsimuse, palun mitte võtta seda isiklikult! Teie saate praegu tõenäoliselt päris hästi hakkama, sest teie palk on hea nagu meil kõigil siin. Aga kui teile öeldakse, et ei ole otstarbekas maksta teile lisaraha selleks, et te saaksite näiteks parema maja osta või kuskile investeerida, siis te mõtlete, et see pole päris õige. Ka põllumeeste seisukohast on ju väga mõistlik, et kui neil on ühel aastal hästi läinud, siis oleks hea, kui nad saavad veel lisatoetust, et osta maad juurde, parandada oma tehnikabaasi, teha tõuaretust jne, jne. See ei ole mahavisatud raha, see raha ei lähe kellelegi ...

11:39 Esimees Eiki Nestor

Palun nüüd küsimus!

11:39 Mart Helme

... lihtsalt niisama. Küsimus on selline. Minu hinnangul Eesti põllumajanduse ja kogu maaelu tulevik on konkreetselt meie rahvuse püsimise küsimus. Kas te jagate seda seisukohta või mitte?

11:40 Urve Tiidus

Täna küsimast, härra Helme! Mis ma saan teile vastata? Põllumajandus on oluline osa Eesti majandusest, see annab suure osa sisemajanduse kogutoodangust. Aga kui me räägime sellest, kuidas langetada otsuseid üleminekutoetuste kohta, siis loomulikult on see eelkõige Maaeluministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse otsus. Ja kui te neid protseduure silmas peate, siis eelarve on ju praegu menetluses.

Siin saalis jääb mulje, et põllumajanduses ja muudes maaelusektorites ei toetata otse kohe mitte midagi. Ma siiski rõhutan, et Eesti maksab põllumajandustoetusi väga arvestatavas summas. Seda raha on järgmiseks aastaks kokku 310,6 miljonit eurot pluss erakorraline kriisiabi. Siin on mitmel korral neid arve nimetatud. Põllumajandus on üks kõige rohkem toetatud sektoreid. Me ei saa öelda, et otsetoetuste puudumise tõttu maaelu sureb kohe välja. Seda ohtu siiski ei ole. Loomulikult tuleb ette olukordi, mis on keerukamad, ja ma soovin kogu südamest – ma ei prognoosi mitte kunagi mingisuguseid negatiivseid stsenaariume –, et need olukorrad lahenevad ja mitte pangad ei hakka määrama Eesti piimasektori tulevikku. Aga vaatame siiski laiemas plaanis neid summasid, mis Eesti riigieelarvest põllumajanduse ja kogu maaelu toetuseks lähevad. Kuulake ka, mis maaeluminister räägib! Toon näiteks kas või sealihatootmise: riik ostab arvestatavas koguses sealihakonserve kokku. Need on sammud, mille kohta me võime öelda, et oi, need on nii väiksed, aga tegelikult on need siiski niisugused sammud, mida kõigis majandussektorites ju ei astuta.

11:42 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

11:42 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Siin saalis on mitmel korral toonitatud, et meil nagunii toodetakse piima rohkem, kui Eestis ära tarvitatakse. Aga see ei ole õigustus sellele, et meil praegu piimakarju veetakse lihakombinaatidesse. Piimatootmine on meie põllumajanduse ja maaelu ellujäämise seisukohalt ülimalt tähtis. Kas komisjonis arutati ka, kuidas saaksid Maaeluministeerium ja valitsus edaspidi kaasa aidata piimatoodete ekspordi suurendamisele?

11:43 Urve Tiidus

Täna selle küsimuse eest, härra Arno Sild! Nagu me teame, töötab majandusministeeriumi juures ka vastava ala minister, kes otseselt peab selle teemaga tegelema. Kuulates seda, kuidas kogu turundamine maailmas toimub ja mida Eesti inimesed on selles vallas praktiseerinud, on selge, et see on väga keeruline kommunikatsiooni- ja suhtlemisteema. Igaüks, kes saab kaasa aidata, palun ärge hoidke oma kontakte ja suhteid vaka all! Aga valitsuse tasandil on see kindlasti vastava ministri pärusmaa ja ka EAS-i pärusmaa. Nagu öeldakse, probleemi ei maksa kunagi vaadata kui probleemi. Mina pole seda lauset välja mõelnud, aga probleemi tuleb vaadata kui võimalust. Tegelikult, geniaalsed Eesti inimesed, võtke asi käsile ja müüge meie piim maha või tehke sellest tooted, mida turul vaja on. Me näeme, mis maailmas toimub. Turg tundub küll siin läänemaailmas ja ka Aasias ja mujalgi küllastunud olevat, aga alati on puudu kõige parem toode, mille peale kõik jooksevad tormi – kui te lubate mul mittepiimatootjana natuke fantaseerida. Suur tänu teile!

11:44 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

11:44 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Ma jätkan teemaga, millest kolleeg Helme juba rääkis. Mul on niisugune tunne, et kui me rehkendame neid toetusi, siis me ikkagi lähtume stalinlik-nõukogulikust arusaamast, et maaelu on vaid põllumajanduslik tootmine. Tähtsad on tsentnerid hektarilt, piima- ja veiselihatonnid, munade arv ja mis kõik veel, ülejäänud ei puutu asjasse. Siit siis ka see kurtmine, et lehmad lähevad kombinaati. Lähvad lähevad. Lõppkokkuvõttes Järvakandi klaasitehases oli ka kriis ja piimalehmade lihakombinaati minek on võrdne Järvakandi klaasitehase kriisiga või näiteks Võhmas juhtunuga. Midagi ei ole parata, ettevõtted lähevad pankrotti ja aeg-ajalt ei ole seda võimalik vältida. Kui me nüüd räägime riigi abist, siis kas see 310 miljonit on otseselt mõeldud põllumajanduslikule tootmisele või on see ette nähtud maaelule tervikuna, mis rahvuse püsimise seisukohalt on olulisem kui piimatootmise hoidmine samal tasemel?

11:45 Urve Tiidus

Aitäh, Igor Gräzin! Küsimus on arusaadav. See toetus, 310 miljonit eurot järgmisel aastal on plaanitud põllumajanduse, kogu maaelu ja kalanduse toetamiseks. Sisuliselt tähendab see seda, et need toetused

siiski fookustatakse konkurentsivõime tõstmisele nendes valdkondades. Teine tähtis eesmärk on tootmise elujõulisuse tagamine. Kui selle rahaga on tõesti võimalik konkurentsivõimet ja elujõulisust suurendada, siis ma arvan, et see summa võib järgmisel aastal ehk ka suurem olla. Aga võib-olla muutuvad ettevõtted nii elujõuliseks ja konkurentsivõimeliseks, et saavad paremini ise hakkama. Siinkohal kordan, et ma ei prognoosi selliseid asju. Soovin aga, et Eesti maaelul ja põllumajandusel läheks hästi.

11:46 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

11:46 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu esimees! Austatud ettekandja! Sealiha on olnud aastasadu, kui mitte rohkem eestlaste traditsiooniline toit. Ikka on seda taludes tünni sisse soolatud ja hoitud ka üle talve. Muuseas, sealiha on põhitoiduks ka mitmel pool mujal maailmas – Lihavõttesaarel ja teistel Polüneesia saartel, Hawaiiil – ning nendesse piirkondadesse ei lähe üksi moslem, sest seal süüakse kõige rohkem sealiha. Ja kuna sealiha söömine ja seakasvatus on ikka väga oluline osa Eesti traditsioonidest, kas komisjon ei taha arutada riiklikult tähtsa küsimusena, kuidas seakasvatust hoida? Eesti traditsioone silmas pidades tuleb sigu pidada tunduvalt tähtsamaks kui näiteks rapsi, jaanalinde ja muud sellist, mida Eestis samuti kasvatatakse.

11:47 Urve Tiidus

Aitäh selle mõtteavalduse eest, härra Vassiljev! See ettepanek jõudis kõigi Riigikogu liikmeteni ja ma arvan, et selle õige maandumiskoht on maaelukomisjonis. Mina iseenesest seda kindlasti toetan. Traditsioonilised toidud ja selle kultuuri edendamine on kindlasti Eesti elus väga tähtis ja tunnistagem ausalt, ega need kriisid ei ole vähendanud meie sealiha söömise soovi. Vastupidi, kui arvestada väikseid hinnamuutusi, on sealihatooted isegi veel natuke populaarsemaks muutunud. Vähemasti minu silmis küll. Väga suur tänu teile!

11:48 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Külliki Kübarsepp Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

11:48 Külliki Kübarsepp

Hea esimees! Head rahvasaadikud! Mind ajendas siia tulema tsirkus, mida me nägime eelmise hääletuse ajal. Tegemist oli ehtsa puudumisstreigiga IRL-i poolt, sotsid istusid kohal, aga nuppu ei vajutanud, ja osaliselt tehti nii ka siinsamas keskmises reas. Selle eelnõu hääletuse puhul me näitame, kuidas me toetame väikest ja keskmist ettevõtlust. Maaelus on see oluline teema, sest meie rahvas on ju läbi sajandite püsima jäänud tänu sellele, et meil on maal elu olemas olnud. Kindlustusseltsid, ühistupangad, kogukonnad, vabakonnakoolid, erinevad koostöövormid, et turgudele pääseda – seda kõike peab Eesti valitsus soosima, aga mitte tegelema konkurentsitingimusi kehvendades ühe ettevõtlussektori ja ühe ettevõtlusvormi leebemalt öeldes turu puhastamisega. See ei saa olla valitsuse prioriteet.

Vabaerakond toetab väike- ja keskmist ettevõtlust. Meie hinnangul tuleb kindlasti maksta ka maaelu üleminekutoetust täiel määral, seda just suunatult eelkõige väike- ja keskmisele ettevõtlusele. Miks? Meie kultuuriruum on selline, et eriti põllumajanduses on näha, et suurtootjad on konkurentsitingimustes veidi paremas olukorras kui väiksemad ja seetõttu tuleb väiksemaid enam toetada. Minu sõnum valitsuserakondadele on see: lõpetame monopolide toetamise! Me loeme Eesti Ekspressist, Äripäevast ja muudest meediakanalitest igasuguste skandaalikeste kohta. Sellele tuleb lõpp teha. Aitäh!

11:51 Esimees Eiki Nestor

Tuletan meelde, et me arutame otsuse eelnõu 86. Mart Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel. Palun!

11:51 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandjad! Lugupeetud saal! Ma tahan selle teema puhul meie fraktsiooni nimel rõhutada aspekti, et tegemist ei ole tõepoolest ainult põllumajandustoetusega. See on toetus kogu Eesti maaelule. 310 miljonit tundub olevat väga suur summa, aga kui me vaatame seda summat üksikasjalisemalt, siis see valgub laiali ka teiste eluvaldkondade peale ja see selgroog, millele tegelikult maal kõik tugineb – põllumajandus –, saab sellest ainult osa. Ma saan aru pragmaatilistest linnainimestest, kes ütlevad, et viljakasvatuseaasta oli hea, järelkult ei ole mõtet neile juurde anda. Piima toodetakse niikuinii rohkem, kui me tarbida suudame, järelkult ei ole mõtet raha juurde anda. On küll mõtet juurde anda! Me ei ela mitte ainult olevikus, me elame ka tuleviku nimel ja tulevik nõuab pidevat investeerimist.

Aasta tagasi käisin ma aprillikuus Prantsusmaal ja sel ajal, kui meil oli alles igal pool lumi ja lõga, seal juba koristati põldudelt esimest saaki, kõikvõimalikku aiavilja. See näitab, kuidas me konkurentsivõime: me oleme juba kliimaatiliselt palju raskemates oludes kui suur osa muust Euroopast, kes samal ajal maksab regulaarset toetust oma põllumeestele ja muude meetmete raames ka kogu maaelule. Kui meie regulaarselt ei maksa ja anname vaid ühekordseid toetusi, siis me oma põllumeeste konkurentsivõimet ei tõsta, vaid meie konkurentsivõime jääb võbelema sinna, kus ta kogu aeg on olnud. Meie fraktsioon toetab põllumajandussektorile makstavate regulaarsete lisatoetuste taastamist. See on põllumajandussektori konkurentsi, meie maaelu püsimise ning meie rahva konkurentsivõime ja ellujäämise küsimus. Ma olen komisjoni ettekandjaga nõus: pilti tuleb tõepoolest vaadata laiemalt! Aitäh!

11:53 Esimees Eiki Nestor

Ivari Padar Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

11:53 Ivari Padar

Tervist, lugupeetud kolleegid! Ega ma tegelikult ei plaaninud sõna võtta, aga siis ma mõtlesin, et ikkagi tuleb võtta. Kõigepealt, ma tunnustan eelnõu autoreid. Nad on panustanud, näidates muresid, mis Eesti põllumajanduses on. Nagu ikka kõikidel eelarveläbirääkimistel, nii palju kui mina neid näinud olen, pühendatakse oktoobrikuu ja novembrikuu sellele, et kuhugi mingi summa juurde saada ja kusagilt midagi võtta.

See, mille pärast ma tahtsin oma seisukohta avaldada, on aga mulje, justkui valitsus ei oleks mitte midagi teinud. Mul on siin ees ka üks augustikuine Eesti Päevaleht, kus ma olen andnud maaelukomisjoni esimehena intervjuu ja olen rääkinud miinimumsummadest, mida oleks vaja, et kriisiabi Maaeluministeeriumi kaudu maksta. Ma olen siin välja öelnud, et absoluutne miinimum, millest me saame rääkida, on suurusjärgus 10 miljonit eurot järgmise aasta eelarves.

Sellele, mis toimus septembrikuu jooksul, on kindlasti väga tublisti kaasa aidanud see, et põllumehed tulid oma seisukohta avaldama. Nüüd saame rääkida, et koos Euroopa Liidu kriisiabiga me maksame umbes 15 miljoni ulatuses kriisiabi. Lisaks on juurde tulnud ka selline oluline meede nagu seakasvatuse toetamine konservide tellimisega. Ja veel üks oluline asi, millest pole siin räägitud: tegelikult on leitud ligi 1,7 miljoni euro ulatuses lisatuge ka Põllumajandusregistrite ja Informatsiooni Ametile selleks, et tema võimekust suurendada. Seega, kui mina augustis rääkisin absoluutsest miinimumist 10 miljonit, siis selle aja jooksul on summa kasvanud 20 miljonini. Ja ei maksa ette heita, et seal sees on 7,6 miljonit Euroopa Liidu raha.

Kui võtta aluseks proportsioonid, kui suur on Eesti riik ja kui palju üleüldse kriisiraha maksti, siis Eesti osakaal oleks pidanud olema suurusjärgus 2 miljonit. Seega võib öelda, et Maaeluministeeriumi ametnikud on teinud tublit tööd, et see summa suuremaks saada. Meie eriolukorda on arvestatud ja see on asi, mis väärib tunnustamist.

Kui rääkida eri sektoritest, siis minu meelest on tunnustamist väärt ka meie peaminister. Ühelt poolt on Eesti riik teinud otsuse osta 1,7 miljoni eest, kui ma õigesti mäletan, turult kokku sealiha, lasta sellest konserve valmistada ja sel moel leevendada olukorda sealihasektoris. Teiselt poolt kuuleme, et lihatööstused impordivad tooret sisse, kuigi nad ei ole selleks sunnitud. Ja sellises olukorras on väga tähelepanuväärne, et peaminister juhtis sellele tähelepanu ja viibutas nende poole sõrme. Aga põllumajandustootjatelt näeme kahjuks null emotsiooni. Pigem kõlavad õigustused, et import ongi hea. Praegu ma tahan ütelda seda, et jutt, nagu valitsus ei oleks kriisi lahendamise nimel pingutanud, ei ole õige. Mis puutub *top-up*i maksmisse, siis loomulikult oleks Maaeluministeerium võinud eraldada need 7,5 miljonit eurot ja öelda, et see on *top-up*, aga selle väljamaksmise aeg oleks olnud järgmise aasta

lõpus. Valitsus on aga teinud otsuse maksta toetusraha võimalikult kiiresti välja kriisiabiinstrumente kasutades ja see on olnud õige otsus. Võtame seda, kuidas tahame.

Igal juhul on niimoodi, et igasugune lisaabi põllumeestele on teretulnud. Ma tunnustan väga neid, kes selle nimel on sõna võtnud. Aga ütelda seda, et valitsus ei ole mitte midagi teinud, kohe kuidagi ei saa. Kui võrrelda Läti ja Leeduga, siis me ei tea, mis on Läti ja Leedu eelarve 2016. aastal. Mul on küll mingid esialgsed prognoosid, aga mis puudutab *top-up*i makset, siis Lätis on see ilmselgelt ainult osaline. Nii et maaelukomisjoni esimees Ivori Padar on omalt poolt valitsusele ettepanekud teinud, valitsus on neid ettepanekuid peaaegu kahekordselt arvestanud ja sellest tulenevalt on nii, et mina ei saa kõnealust ettepanekut toetada. Olen rääkinud.

11:58 Esimees Eiki Nestor

Martin Repinski Keskerakonna fraktsiooni nimel! Lisaaega kolm minutit. Palun!

11:58 Martin Repinski

Austatud kolleegid! Ma saan aru, et sellel teemal on juba hästi palju räägitud ja praegugi käib saalis terav vaidlus koalitsiooni ja opositsiooni vahel. Ma ütlen ausalt, et sellistel momentidel on mul hea meel, et ma olen opositsioonis, sest ma näen, kuidas käituvad need rahvasaadikud, kes lubasid põllumeestele, et seisavad lõpuni nende huvide eest, aga siin saalis peavad kas vaikselt istuma või rääkima sellest, kui palju Eesti riik on põllumeeste heaks teinud ja et seda on piisavalt. Ma olen nõus, et Eesti riik on tõesti teinud Eestis põllumajanduse toetamiseks hästi palju. Keegi ei väida, et keegi ei tee midagi ja et keegi ei reageeri. Absoluutselt! Ajad on erinevad ja olukorrad on erinevad ning praegu peame aru saama, et me ei räägi kriisilukorrast, vaid konkurentsist. Teiste riikide põllumeestel on võimalus meie põllumeestega täitsa teistmoodi konkureerida, sellepärast et nendele makstakse *top-up*i juurde, meil mitte.

Minu arust on eelkõige küsimus suhtumises. Kui me juba hakkasime kriisist rääkima, siis ei tasu unustada seda, millest see alguse sai. See sai alguse sellest, et Eesti toetas koos kõikide ettevõtjatega, ka koos põllumeestega sanktsioonipoliitikat. Aga loogiline oleks olnud ja sellest alguses ka räägiti, et see kompenseeritakse – et turg, mis kaob, et kahjum, mis tuleb, kompenseeritakse kas riigieelarvest või Euroopa Liidu eelarvest. Aga kui me vaatame neid summasid, mis tegelikult laekuvad, siis need on kümneid kordi väiksemad kui reaalne kahjum. Mitte saamata tulu, vaid kahjum. See on summa, mille põllumehed igapäevaselt realselt kulutavad ega saa midagi tagasi, kuna hind on liiga madal. Kui me rääkisime sealihast ja seakasvatusest, siis hästi palju on juttu olnud konservidest – see justkui päästab meie seakasvatajad vähemalt mingil määral. Seda tuuakse kogu aeg ette. Ma saan aru, et see on tõesti väga hea PR-käik, aga tegelikult ostetakse niimoodi kokku ainult 1% Eesti sealihast. Selles mõttes on see suhteliselt väike ja mõttetu abinõu.

Minu mõte, millest ma olen juba korduvalt siin rääkinud, on selles, et ei maksa võtta seda *top-up*i toetusena põllumeestele. Tegu on ikkagi Eesti eelarve toetamisega ja see raha tuleb kindlasti väga kiiresti tagasi. Kui vaatame, milleks põllumehed kulutavad *top-up*i, siis näeme, et suurem osa läheb palkade maksmiseks ja mingi osa arvete maksmiseks. Palkadest, nagu me teame, rohkem kui pool tuleb kohe tagasi Eesti eelarvesse. Samamoodi on arvete ja teiste kuludega: ei tohi unustada, et maksudest mingi summa tuleb kohe eelarvesse, aga veelgi rohkem laekub järgmisel aastal ja järgmistel aastatel, kui põllumees ei pane oma farmi uksi kinni, tegutseb edasi, maksab inimestele palka.

Mihhail Korbilt tuli väga asjalik küsimus, millal tuleb pankrotilaine ja miks ei ole see veel nii massiline, nagu kõik ennustasid. Tegelikult on massiline, aga põllumehed ei ole inimesed, kes kogu aeg sellest räägivad. Ärge mõelge, et põllumehed nautisid seda, et tulid sügisel siia Toompeale, et see oli nende jaoks mingi väga tore üritus. Kodus jäi ju töö tegemata ja see oli väga raske teekond. Kui te jälgisite asjade käiku, siis te teate, et see kindlasti oli nii.

Kui me räägime sellest, miks ikkagi peab põllumajandust Eestis toetama, miks peab neid toetusi maksma, miks ei võiks maksta rohkem toetusi sotsiaalvaldkonnale või teistele valdkondadele, siis ei tasu unustada, et kui me ei toeta põllumajandust kriisilukorras, nagu see praegu on, siis homme võib näiteks meie piimandus olla surnud. Ja siis me ei saa sealt maksuraha ega saa tulevikus pensione maksta jne.

Vabandust, et ma olen natuke emotsionaalne ja jätsin lõpetamata oma mõtte, kui hakkasin rääkima Mihhail Korbi küsimusest. Mõte oli see, miks ei ole tootmise lõpetamine nii massiline, nagu võiks eeldada. Asi on selles, et põllumehed lihtsalt ei saa oma tegevust lõpetada, isegi kui nad näevad, et töötavad miinuses. Põhjus on väga lihtne. Enamik põllumehi on taotlenud ja saanud

investeeringutoetust, et osta tehnikat, rekonstrueerida oma farme jne. See on loogiline, kuna ilma sellela ei oleks üldse võimalik, et Eesti põllumajandus oleks jätkusuutlik. Aga see investeeringutoetus tähendab seda, et põllumees ei saa viie aasta jooksul oma tegevust lõpetada, muidu ta peab maksma kogu selle raha tagasi Euroopa Liidule või sellele fondile, kust ta on raha saanud. See tähendaks tema jaoks võimatut võlakoormust. Ka pankrotimenetlus ei ole nii lihtne, kuna enamik põllumehi on oma vara panti pannud või käenduslepingud allkirjastanud, nii et nad vastutavad kogu oma varaga oma ettevõtte, oma farmi tegevuse eest või muu põllumajandusliku tegevuse eest. Ma arvan, et praegu on küsimus suhtumises. Praegu ei ole küsimus mitte selles, kas me toetame üht või teist valdkonda Eesti majanduses. Küsimus on selles, kas me toetame Eesti eelarvet, kas me tahame, et Eesti eelarve ja Eesti majandus oleks tulevikus jätkusuutlik või mitte. Aitäh!

12:06 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Eelnõu 86 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Head ametikaaslased, kuna eelnõu 86 nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme enne lõpphääletust kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 57 Riigikogu liiget, puudub 44.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele otsuse eelnõu 86. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 38 Riigikogu liiget, vastu 4, erapooletuid oli 3. Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsust "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" vastu ei võetud. Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

5. 12:09 Elektroonilise side seaduse ning elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) esimene lugemine

12:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ning elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 51 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majandus- ja taristuminister Kristen Michali!

12:10 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogu menetlusse elektroonilise side seaduse ning elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamise peamine eesmärk on soodustada numeratsiooni efektiivsemat kasutamist. Esiteks täpsustatakse numbriloo pikendamisest keeldumise ja numbriloo kehtetuks tunnistamise aluseid. Number tuleb efektiivselt kasutusele võtta kuue kuu jooksul pärast numbriloo saamist. Number on kasutuses, kui numbriloo kehtivusaja jooksul on esinenud sisenevat või väljuvat liiklust või numbriga on seotud kehtiv sideteenuse leping ja number on valitav.

Teiseks sätestatakse numbriloo omanikule kohustus kasutada Eesti numeratsiooni plaani numbreid teenuste osutamisel selliselt, et neile oleks võimalik helistada või saata sõnumit Eesti teise sideettevõtja kliendil. Eesmärk on tõkestada eritariifsete kõnede petuskeeme. Esinenud on juhtumeid, kus numbriloo omanikud on tahtlikult jätnud Eesti sidevõrkudest juurdepääsu teatavatele numbritele loomata, küll aga lubatakse võrku sisse kõnesid välismaalt. Selle põhjal on mõnikord petuskeeme üles ehitatud.

Kolmandaks antakse Tehnilise Järelevalve Ametile riikliku järelevalve teostamiseks Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni ja sideettevõtja esindaja juuresolekul õigus tutvuda logifailidega. Justiitsministeeriumi ettepanekul pikendatakse logifailide ja taotluste säilitamise tähtaega seniselt viielt aastalt kümne aastani. Tähtaega on vaja pikendada, et tagada logifailide kui tõendite säilitamine kuni õigusvastasuse tuvastamise või kahju hüvitamise kaebuse esitamise tähtaja lõppemiseni, milleks on samuti kümme aastat.

Ja neljandaks lükatakse universaalteenuse maksemäära jõustumine 1. jaanuarilt 2016 edasi 2020. aasta

1. jaanuarile. Seda põhjusel, et Eestis on sideteenused elanikele väga hästi kättesaadavad ja puudub vajadus määrata universaalteenuse osutamise kohustusega sideettevõtjat. Seega ei teki sideettevõttele ebamõistlikult koormavaid kulusid. Nii puudub vajadus eespool nimetatud maksemäära kehtestamiseks ja vastavat tähtaega lükatakse edasi. Palun toetada eelnõu ja eelnõu esimene lugemine lõpetada! Aitäh!

12:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Viktor Vassiljev, palun!

12:12 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Hea minister! Öelge palun, kas see kuidagi muudab ka selliste USA-s registreeritud n-ö *toll-free* numbrite nagu 1800 ja 1400 kasutamist. Kas need jäävad ka Eestist helistades tasuta, nii nagu nad kogu maailmas on, või midagi muutub?

12:12 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! See eelnõu peaks ikkagi puudutama Eesti numbreid. Need petuskeemid, millele on viidatud, need näited, mis on toodud, puudutavad numbreid, mis on justkui Eesti numbrid, aga kui te helistate tagasi, siis need osutuvad eritariifseks. See puudutab seda.

12:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Erki Savisaare!

12:13 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Majanduskomisjon arutas seda küsimust 13. oktoobri istungil. Lisaks sellele tehnilisele küsimusele, mida minister siin tutvustas, koorusid hoopis teravamalt välja kolm teemat. Esiteks pakkus kõvasti kõneainet seesama pealtkuulamise logifailide salvestamise tähtaja muudatus. Selle pikkuse, kümne aasta kohta vastuväiteid kellelgi ei olnud ja see tundus mõistlik. Aga kerkis küsimus, kes peaks neid logifailide hoidma – kas seda peaks endiselt tegema sideettevõtjad või võiks selle kohustuse panna riigile. Arvamust küsiti ka prokuratuurilt ja oma seisukoha saatis samuti infotehnoloogia liit. Nende arvates on mõistlik, kui neid logifailide hoiab edaspidi sideettevõtte asemel mõni riigiasutus. Seda just sel põhjusel, et tänaseks päevaks on kahetsusväärset tekkinud olukord, kus vaatamata sellele, et riik on sideettevõtjatele osaliselt kompenseerinud teatud tehniliste lahenduste tagamiseks tehtud kulutusi ning teatud toimingute logifailide juurdepääsu toimingute taotluste säilitamise kohustuse rikkumise eest näeb seadus ette väärtemenetluse, ei ole sideettevõtted olnud suutelised seda kohustust viimasel ajal ootuspäraselt täitma. Et kellegi õigushuvid ei saaks riivatud ja Eesti julgeolek oleks paremini tagatud, võiks edaspidi sellega tegelda mõni riigiasutus. Kas just prokuratuur ise või keegi kolmas, on veel arutelu teema. Kui prokuratuuril endal ei ole selliste logifailide hoidmiseks tehnilisi lahendusi või teadmisi, siis on need võimalused olemas Eesti Rahvusringhäälingu kellel on nii pädevus kui ka volitused kõnealuse teabe, sh riigisaladust sisaldava teabe käitlemiseks. Tõsi, uute ülesannete lisandumisega peab kaasnema ka lisafinantseerimine, kuid kindlasti on logide hoidmine Rahvusringhäälingus soodsam kui uue lahenduse ehitamine kusagile mujale. Kui hinnast rääkida, siis nende failide maht on nii väike, et me ei saa siin väga suurtest kulutustest rääkida. Mingil juhul ei ole mõistlik luua uus süsteem üksnes nende logifailide hoidmiseks.

Teise küsimusena, mida seaduseelnõu algtekst ei puudutanud, kerkis üles elektroonilise side seaduse § 90, millele juhtisid tähelepanu nii infotehnoloogia liit kui ka sideettevõtted. See paragrahv käsitleb teleprogrammide edastamise eritingimusi kaabellevivõrgus. Üks küsimus oli selles, miks peaks seadma eritingimusi kaabellevile, kui neid ei ole seatud ühelegi teisele levile. Mille poolest on näiteks satelliitilevi parem või halvem? Ühe ettepanekuna pakuti selle paragrahvi sõnastuse universaalsemaks muutmist, nii et need tingimused kehtiksid ühtemoodi kõigile levitajatele.

Samas paragrahvis räägitakse ka nn *must-carry* kohustusest, mis näeb ette teleprogrammide kohustuslikku edastamist juhul, kui programmi tootja ei nõua levitajalt selle eest tasu. Ja kõigil programmide tootjatel on õigus nõuda kaabelleviteenust osutavalt sideettevõtjalt mõistlikku tasu. Üldiselt kommertskanalid siin probleemi ei näe ja nendega mingisugust vastuolu ei ole. Küll aga on meil olemas Eesti Rahvusringhääling, kellele on seatud teatavad eritingimused. Nimelt, rahvusringhäälingu

kanaleid tuleb edastada sõltumata sellest, kas nad tasu küsivad või ei küsi. See on seadnud nad teatud jõupositsioonile läbirääkimistel programmide edastajatega. Nad küll ise väitsid, et nad ei küsi tasu mitte teleprogrammi edastamise eest, vaid hoopis autoritasusid. Aga väidetavalt on lepingutes siiski need asjad sõnastatud teistmoodi ja küsitakse tasusid ka levitamise eest. See ei ole päris õige. See ei ole küll küsimus, mille see seadus võiks otseselt lahendada, aga teatav vastuolu on olemas.

Kolmas suurem aruteluteema oligi seotud universaalteenusega, mis sisuliselt puudutab taksofone ehk telefoniautomaate ja telefonikatalooge, mida meil mõnda aega ei ole olnud, aga seaduse järgi peaksid need meil alates järgmise aasta 1. jaanuarist tagasi olema. Omal ajal need kaotati sellepärast, et puudusid tarbijad, puudus huvi. Kuna see huvi ei ole praeguseks taastunud, siis on pakkumine see asi edasi lükata. Kui sai uuritud, miks me edasi lükkame, miks me üldse seda universaalteenust maha ei tõmba, siis põhjendati seda seisukohaga, et äkki kunagi ikkagi see huvi tekib ja parem, kui kogu see regulatsioon on seaduses kirjas. Nihutame lihtsalt seda tähtaega jälle viis aastat.

Arutelu tulemusena otsustati konsensusega teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 5. november kell 12. Aitäh!

12:20 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 51 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 51 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 5. novembri kell 12. Esimene lugemine on lõppenud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. 12:20 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 34 täiendamise seaduse eelnõu (49 SE) esimene lugemine

12:21 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 34 täiendamise seaduse eelnõu 49 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks Riigikogu liikme Andres Herkeli!

12:21 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabaerakonna fraktsioon esitas selle õige lakoonilise seadusmuudatuse ettepaneku Riigikogu menetlusse juba 3. juunil. Eesmärk on täiendada kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust uue lõikega, mis ütleks, et kandidaatide arv ringkonnanimikirjas ei või olla suurem kui kahekordne mandaatide arv selles ringkonnas.

Teema juurde tulekuks üks selline üldisem märkus, et Eestis on valimisseadusi lähiajalooos muudetud peamiselt kas sellepärast, et valimistel osalejad on käitunud niisugusel viisil, et see tekitab avalikkuses kas võõristust või pahameelt, või siis on valimised andnud ootamatu tulemuse selles mõttes, et kompensatsioonimandaadi on saanud keegi väga väheste toetusega inimene. Põhiliselt sellest tulenevalt meil viimasel ajal valimisseadusi kohendatud ongi. Neid on kohendatud ühtepidi selles suunas, et valija hääle kaal valimistulemuse määramisel oleks suurem. See on oma väljundi leidnud eeskätt Riigikogu valimise puhul. Samuti on ajaloo jooksul kehtestatud piirang, millega on reguleeritud Riigikogu valimise nimekirjade pikkus. Praegu ei saa Riigikogu valimisel ükski erakond välja panna rohkem kui 125 kandidaati, mis on kõigi ringkondade mandaatide arv kokku, pluss kaks igast ringkonnast veel juurde. Analoogilist piirangut ei ole Eestis kunagi kehtestatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Aga eriti viimased kohalikud valimised ja seda just Tallinnas andsid niisuguse huvitava pildi, et see kordade arv, kui palju ületasid erakondade nimekirjad volikogu mandaatide arvu, hakkas lähenema juba kuuekordsele volikogu mandaatide arvule. Kahe erakonna puhul ületas see viiekordselt volikogu mandaatide arvu. Tallinna volikogu teatavasti on 79-liikmeline. Varem oli ta väiksem, seda on suurendatud, minu meelest võib-olla liiga palju suurendatud. Üks erakond pani viimastel valimistel välja 454 kandidaati ehk volikogu kohtade arv oli ületatud 5,75 korda, teisel oli 397 kandidaati ehk 5,03 korda rohkem kui kohti.

Selle probleemi teine pool avaneb, kui vaadata, kui palju nende kandidaatide hulgas oli inimesi, kes said kas null häält või ainult ühe hääle oma valimisringkonnas. Piinlikkust tekitaval kombel on ka suurte

erakondade kandidaatide hulgas selliseid ikka olnud kümneid ja kümneid. Kokku oli viimastel omavalitsuse valimistel Tallinnas selliseid kandidaate, kui mu mälu ei peta, 76, aga neid on siin-seal mujalgi Eestis.

Selleks, et ei jääks muljet, et eelnõu eesmärk on lõpetada see ebaratsionaalne võidujooks nimekirja pikkuse nimel vaid pealinnas, on eelnõu esitajad natukene analüüsinud ka seda, mismoodi toimub asi maapiirkondades, eri valdades ja linnades. Samuti on ühe sellise kokkuvõtte teinud Vabariigi Valimiskomisjon. Sealt nähtub, et kõige suurem ülepakkumine viimastel valimistel oli tõepoolest – ilmselt on see üldse ajaloo suurim ülepakkumine – seotud Tallinnaga. Kogu muu Eesti kohta tuli üks näide: valimisliit "Meie vald Kose" ületas oma nimekirjas 5,26 korda vallavolikogu liikmete arvu. On väga üksikuid näiteid. Üks erakond, kes on tugev Kirde-Eestis, Kirde-Eesti linnades, on tulnud välja nimekirjadega, kus olevate kandidaatide arv on olnud 3,33 või 3,26 või 3,52 korda suurem kui volikogu liikmete arv. On ka Paldiskis üks selline valimisliit. Aga üldiselt seda piiri reeglina ei ületata või ületatakse sellisel määral, et see jääb kuhugi kahe- või kolmekordse volikogu mandaatide arvu vahele. Eelnõu esitajad on veendunud, et mõistliku piiri seadmine tuleks kasuks valimiste tõsiseltvõetavusele. Ka väikeste valdade analüüs kinnitab, et pikkade nimekirjade lõpus on hästi palju nulli või ühe hääle saajaid, mis ei räägi just sihipärasusest. Olen teinud ühe maakonna põhjal ise ka analüüsi ja julgen väita, et pigem kalduvad hästi pikkade nimekirjade esitamisele sellised kooslused, kes on ühes või teises omavalitsuses olnud võimul võrdlemisi pikka aega või vähemalt ühe koosseisu. Nendel on niisugust, kuidas me seda viisakalt nimetame, administratiivset ressursi või mõjutamise ressursi, et välja panna ülipikk nimekiri. Meie arvates ei ole see mõistlik. Me iseenesest väga tahaksime, et seda reguleeriks poliitiline kultuur, aga Tallinnas toimunu kinnitab, et asi on läinud järjest absurdsemaks. Nagu ma osutasin, viimastel kohalikel valimistel jõuti ligi 500-liikmeliste valimisnimekirjade esitamiseni. See on muutunud omaette võidujooksuks.

Meie arvates ootavad inimesed valimistelt ikkagi sisukat debatti, mitte orientatsiooni pikkadele nimekirjadele, mis kahtlemata paneb ka erakondadele väga suure halduskoormuse, millel on demoraliseeriv toime. Ei maksa alahinnata ohtu, et suurvärbamisel kasutatakse administratiivset ressursi. Reeglina teevad seda võimuparteid või võimunimekirjad. Ühe Tallinna linnaosa puhul loetlesin ma isegi oma piiratud teadmistele tuginedes ühes nimekirjas 27 inimest, kes olid otseses töövahekorras munitsipaalasutustega.

Selle seaduseelnõuga ei kaasne mingeid kulusid ning algatajad on seisukohal, et see tugevdab demokraatlike valimiste autoriteeti ja otsuste legitiimsust. Selle mõjud on positiivsed.

Lõpuks ka selline märkus, et see ei ole kindlasti eelnõu peaeesmärk, aga valimiskomisjonil võtaks see muudatus koormust vähemaks. Ilmselt vähendaks see ka nende inimeste psühholoogilisi pingeid, kes ei ole valimisnimekirja sattunud mitte vabal tahtel, vaid intensiivse mõjutamise ja keelitamise tagajärjel. Pärast on neil tulnud kohkunult avastada, et neid kuhugi nimekirja pandi, aga hääli üldse ei tulnud. Lõpetuseks on mul hea meel öelda, et pärast seda, kui Vabaerakond selle algatusega välja tuli, liitsid sotsiaaldemokraadid selle oma demokraatiat puudutavasse paketti, millega avati koalitsiooniläbirääkimised. Kahjuks see must valgel koalitsioonileppe parandustesse sisse ei läinud, aga mul on teie seisukoht olemas. Ka teiste erakondade või vähemalt ühe erakonna inimesed on kuluaarivestlustes avaldanud arvamust, et tegelikult need pikad Tallinna nimekirjad ei ole mitte kellegi huvides, nendest võiks loobuda ja seada ülempiiriks kahekordse volikogu suuruse. Oleme kindlasti valmis läbi rääkima ehk ka kuni kolmekordsest suurusest, aga kindlasti mitte enamast. Aitäh!

12:31 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Krista Aru, palun!

12:31 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te peatusite siin lõpus ühel väga õigel printsiibil, mis minu meelest läbib kogu seda seadusmuudatust. Kas oleks võimalik, et te selgitate veelgi paremini, kuidas nimekirjade pikkuse piiramine suurendab Eesti inimeste usku demokraatlikusse valitsemisse? See on oluline ja te peatusite sellel, aga võib-olla selgitate veel pikemalt?

12:32 Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et üks tahk on see, et palju ressursi pannakse valimiste eel värbamistegevusse. See ei pruugi ühiskonna silmis kõige veenvam olla – nii nende silmis, kes saavad värvatud, kui ka nende silmis,

kes jäävad värbamata, sest nad keelduvad. Teine asi on see, et sellele kulub hästi palju korralduslikku energiat. Kindlasti oleks otstarbekam, kui erakonnad pööraksid valimiste eel rohkem tähelepanu programmistele ja sisulistele aspektidele, mitte võistlusele, kellel on esitatud pikem nimekirj. Ja lõpuks, ega valijad neid pikki nimekirju väga tõsiselt ei võta.

12:33 Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:33 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Valimiste ajal räägitakse ikka, et iga hääl on tähtis, iga hääl otsustab. Sellest ma teen järelduse, et kui kandidaat saab ühe hääle või kaks või kolm häält, siis sel ei ole mingit tähtsust – iga hääl on tähtis. Seega me räägime justkui nendest kandidaatidest, kes saavad null häält. Teie kõnes kõlas paar korda sõna "piinlik", paar korda sõna "mittesihipärane". Ma püüan aru saada, kellel võiks olla piinlik – kas sellel inimesel, kes iseenda poolt ei läinud hääletama, või tema valimisnimekirjal või tema erakonnal. Aga see on nende asi, see on inimese isiklik asi, see on erakonna asi. Kui nad tahavad seda piinlikkust tunda, las nad tunnevad. Ning mittesihipärane vahendite kasutamine on inimese isiklike vahendite või erakonna või valimisnimekirja vahendite kasutamine. Miks peaks seda piirama?

12:34 Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et see piirang ei piiraks kellegi õigusi. Erakonnal on võimalik viia läbi sisevalimised. Selleks on kaks moodust. Te saate Narvas nimekirja välja pannes erakonna sees teha valiku mingile piiratud hulga kohtadele, mis teil on nimekirjas. Teine meetod on minna värbama kogu Narva linna, selleks et inimesed oleks ühe või teise, näiteks teie erakonna nimekirjas. Sellisel moel on võib-olla tõesti ühe hääle kaupa võimalik enamuse toetus kokku saada, aga meie arvates see põhimõtteliselt deformeerib avatud ja mõistlike valimiste mõtet. Muude argumentide hulgas on öeldud ka seda, et kas inimestel ei pea siis olema õigus kandideerida. Vaadake, sellega on nii, et kohalikel valimistel on Eestis kandideerimisõigus tagatud väga hästi. Igaüks võib moodustada kodanike valimisliidu ja need on siin-seal ka edukad olnud. Riigikogu valimistel me oleme selle piirangu juba kehtestanud. Riigikogu valimiste puhul ma näen tõsist lävendit, kes saab nimekirja välja panna, kuidas seda tehakse, millised protseduurid on vaja läbida erakonnana registreerumiseks jne. Nii et küsimus, kelle asi see on – ma arvan, see võiks olla erakonna asi. Erakond võiks komplekteerida oma nimekirja teatud eelvaliku alusel, kui tõepoolest on palju inimesi, kes tahavad kandideerida.

12:36 Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

12:36 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti on regulatsioonid õigustatud, kui need on hea eesmärgi nimel kehtestatud ja midagi parandavad. Mind natukene riivas teie ettekandes see, et te tõite näite, et isegi munitsipalaalsetes töötavad inimesed kandideerivad. Uskuge, kandideerivad ka inimesed riigiasutustest ja kohalikest omavalitsustest. Ma arvan, et kui inimesel on erakondlikud põhimõtted ja kindel maailmavaade, siis ei ole ju kandideerimine talle keelatud. Samas tõite näite, et nimekirja pikkus on probleemiks eelkõige Tallinnas. Miks te ei algatanud siis pealinnaseadust? Ainult Kose vald oli veel lisaks, kus see probleem oli. Ja kas oleks õigem, kui piirata näiteks 7-liikmelise volikogu nimekirja pikkus 14 kandideerijaga? Me tegelikult teame, et inimesed loovad siis valimisliite ja kandideerivad kahes või kolmes valimisliidus, aga tegelikult võivad kuuluda ühte erakonda. Kas see oleks ausam ja õigem? Kas see ei ole nagu tegeliku olukorra pea peale keeramine?

12:37 Andres Herkel

Aitäh! Mis puutub küsimuse lõppu, siis kas nimekirja pikkus võiks olla kahekordne või kahe ja poole kordne – kolmekordset ma pean natukene liiga pikaks –, siis selle üle võib kindlasti diskuteerida. Aga küsimuse algusele vastan, et neid näiteid üle Eesti ei ole nii palju. Reeglina nimekirjad lõpevad selliste inimestega, kes tegelikult valimistel hääli ei saa. Ja pigem ma arvan, et kui tekib mingisugune

konkurents nimekirja kohtadele, siis see võib pigem demokraatiat edendada. Maapiirkondades, kus on väljas olnud ülipikad nimekirjad, on enamasti tegu olnud konkreetse omavalitsuses võimul või muidu tugeval positsioonil oleva erakonna või valimisliiduga. Vaid harvadel juhtudel suudavad n-ö troonipretendendid väga pika nimekirja välja panna. Mis puutub pealinnaseadusse, siis meil on valimisseadus ühtne üle Eesti ja nii peab see ka edaspidi olema. Ma arvan, et valimiste seisukohalt seda tehniliselt teha ei saa ja see ei ole ka vajalik. Need regulatsioonid ei ole mõeldud ainult ühele omavalitsusele. Aga ühe omavalitsuse puhul oli see näide ere tõesti. Tõepoolest, ka munitsipaalasutuste töötajatel on kahtlemata õigus kandideerida valimistel. Aga kui ma näen seda, et selles võidujooksus massiliselt neid töötajaid haaratakse ühte ja samasse nimekirja, siis ma teen sellest kodanikuna teatud järeldused. Ja nimelt sellised, et ülipikk nimekiri kõige paremal moel ei tööta. Aitäh!

12:39 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

12:39 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Eks see võitlus käib ikka Tallinnaga, aga ma arvan, et Tallinn ei ole kogu Eesti. Ja erakonnad ei ole valijaid esindavad mittetulundusühingud. Eks Vabaerakondki on alguse saanud valimisliitudest. Miks te piirate valimisliitude kandidaatide arvu? Valimisliidud ei ole ju võrdväärsed partnerid erakondadele, seal ei ole esialgu tuntud nimesid, neil pole ressursi, teie aga tahate neid piirata. Valimisliidud ongi algul selle jaoks, et poliitikas kaasa lüüa. Võib-olla see ongi esimene samm poliitikas inimestele, kes valimisliidus kandideerivad. Minu meelest see piiramine selles mõttes ei ole küll õige. Te panete valimisliidud võrreldes erakondadega väga ebavõrdsesse olukorda.

12:39 Andres Herkel

Aitäh, härra küsija! Ma arvan, et valimistel osalevad inimesed peaksid olema võrdses olukorras ja seda ka nimekirja pikkuse poolest, kui maksimumarv kandidaate suudetakse välja panna. Praegu valimisliidud ja erakonnad kahtlemata ei ole kohalikel valimistel võrdses olukorras. Nimelt, erakondi rahastatakse riigieelarvest. Erakondadel on võimalik oma nimekirjades olevaid inimesi toetada ja suurtes linnades toetataksegi väga jõuliselt. Valimisliidud on kindlasti halvemas olukorras. Mis puutub nimekirjade pikkusse, siis kui seda võrdselt mõlemale poole reguleerida, siis võrdsus kindlasti ei kao. Just valikuline rahastamine on see, mis ebavõrdsust tekitab. Kui te leiate ka, et erakondade rahastamise mudel on äärmiselt ebaõiglane – Tartus jõudsid valimisliidud eelmistel valimistel muuseas ka volikokku –, ja te arvate, et seda saaks natukene maha võtta sellega, et jätta valimisliitudele nimekirjade piirang peale panemata ja kehtestada see ainult erakondadele, siis te võite ju sellise muudatusettepaneku esitada. Eks siis põhiseaduskomisjon seda arutab. Aga eelnõu algatajatel sellist lähenemist meeles ei mõlkunud.

12:41 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma väga vabandan teie ees, aga ma alandlikult palun, kas te saate korra oma kohale minna. Mulle on siia tulnud üks kiri ja ma arvan, et te võiksite sellest tulenevat protseduuri jälgida oma kohal, mitte siin. Siis läheme edasi. Mul on palve saalioperaatorile, et kõik need küsimused jääksid üles. Olen aga saanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimehe Kalvi Kõva allkirjaga kirja, kus SDE fraktsioon palub pikendada Riigikogu istungit kuni päevakorra ammendumiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Panen hääletusele Kalvi Kõva allkirjaga ettepaneku, kus fraktsioon palub pikendada Riigikogu istungit kuni päevakorra ammendumiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Palun, head ametikaaslased, võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 59, vastu 3, erapooletuid 3 leidis ettepanek toetust. Täna Riigikogu istung on pikendatud kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni.

Hea ettekandja Andres Herkel, ma palun teid tagasi Riigikogu kõnetooli! Läheme küsimustega edasi. Peeter Ernits, palun teie küsimus!

12:44 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus on selline. Tegu on ühe meetodiga n-ö kohaliku võimu põlistamise vastu. Selles mõttes on see minu meelest tervitatav. Aga tegelikult peaks vaatama asja tervikuna. Kas te olete mõelnud ka muid meetodeid, kuidas vähendada kohalike n-ö perekondade või võib ka nii nimetada, kohalike klannide mõjuvõimu oma võimu põlistamisel?

12:45 Andres Herkel

Lugupeetud küsija! See ei puuduta küll seda eelnõu, aga Vabaerakond töötab selle nimel kogu aeg.

12:45 Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:45 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud Andres, ma väga austan sind ja suure lugupidamisega suhtun ka teie demokraatiapaketti, aga kogu austuse juures pean ütlema, et sa ei vastanud minu esimesele küsimusele, kuigi see oli nii lihtne. Seepärast ma praegu lihtsustan veel rohkem. Elevant arvab, et saba normaalne pikkus on poolteist meetrit. Tema all sibav hiir arvab, et saba normaalne pikkus on 10 sentimeetrit. Kuidas saab nende eest otsustada, kui pikk peab saba olema, keegi, kellel saba üldse ei ole? Kas keegi selline on õigustatud selles vaidluses sõna sekka ütlema või parem las jääb nii, nagu igaüks ise otsustab?

12:46 Andres Herkel

Aitäh! Ma elevant ja hiiri nii hästi ei tunne, aga eelnõu algatajad on seisukohal, et saba normaalne pikkus ehk kohaliku omavalitsuse valimise nimekirjade normaalne pikkus on kahekordne volikogu liikmete arv. Ja varem on Riigikogu otsustanud, et Riigikogu valimisnimekirjade normaalne pikkus on 1,25 Riigikogu koosseisu või natukene vähem, 101 pluss 24. Need otsused on tehtud ja need annavad kõikidele võrdsed võimalused. Ma vastasin teie küsimusele ka eelmine kord enda meelest asjakohaselt selles mõttes, et probleemist valimisõiguse kuidagi ebaproportsionaalse piiramise tõttu kohalikel valimistel Eestis rääkida ei saa. Sellest saab rääkida Riigikogu valimiste puhul ja see on seotud erakondade registreerimiseks seatud kõrgete lävenditega, kautsjoniga jne.

12:47 Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

12:47 Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Mulle jäi, Andres, sinu ettekandest mitu korda kõrva see null häälega mandaadi saamine. Kas te ei ole oma erakonnas mõelnud, et võib-olla hädad peituvad hoopis teises asjas? Võib-olla need peituvad selles, et üks inimene võib oma häälega volikokku sisse vedada terve karja nn klakööre, kellel oma arvamus puudub. Ja siis tõepoolest juhtub nii, nagu sa ütlesid. Ruhnu saarel oli ka üks mees volikogus umbes kolm aastat niimoodi, et null hääle toel, sisuliselt ilma mandaadita teostas tänu kellelegi teisele võimu.

12:48 Andres Herkel

Lugupeetud küsija! Selline lugu võib juhtuda Ruhnu saarel. Suuremates omavalitsustes ei ole kindlasti võimalik, et null häälega jõutakse volikogusse. Kuigi, tõsi, ma võtan osalt oma sõnad tagasi. Mulle tuli meelde, et Tallinnas on tegemist ülelinnalise nimekirjaga ja teoreetiliselt on see võimalus täiesti olemas: keegi asetatakse nimekirja tippu ja saab kompensatsioonimandaadi. Niiviisi on ka Tallinna volikokku tõepoolest võimalik null häälega jõuda.

Aga selle probleemi teine pool, et keegi väga palju hääli saanud inimene veab need, kellel toetus puudub, ka volikokku sisse, ei ole selle seaduseelnõu reguleerimisobjekt. Ma oma sissejuhatuses küll osutasin sellele, kuidas Eestis valimiseseadusi on muudetud selliste pretsedentide mõjul, mis on valijates suurt arusaamatust tekitanud. Riigikogu valimistel on seetõttu meetmeid võetud. On võetud meetmeid, et Riigikokku pääsemiseks oleks vajalik ka isiklike hääle miinimum. Kohaliku omavalitsuse valimisel, kus on nimekirja valimise element mängus – see puudutab jällegi Tallinna –, seda tehtud ei ole. See on tõsi.

12:50 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

12:50 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea kolleeg Andres! Ma kindlasti ei mõelnud seda, et valimisliitude ja erakondade nimekirjad peaksid saama olla erineva pikkusega, nii rumal ma ometi ei ole. Ent sa arvasid vist, et ma olen nii rumal. Aga ma toon sulle konkreetse näite. Koalitsioonil on plaan lubada ka Riigikogu liikmetel kandideerida järgmine kord kohalike omavalitsuste valimistel. On 11-liikmeline volikogu, võib kandideerida 22 inimest. Paneme nüüd vastastikku: erakond, 22 inimest, mille nimekirjas on ka Riigikogu liikmed, ja valimisliit, mille nimekirjas on ka 22 inimest. Millist võimalust sa näed, et nad saaksid võrdselt konkureerida?

12:50 Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt, see teema jällegi ei puuduta seda eelnõu. Aga selle eelnõu algatajad oma enamuses ei toeta seda, et taastada Riigikogu liikmete õigus kuuluda volikogudesse. Kui koalitsioon selle siiski seadustab, siis ma kutsun Riigikogu liikmeid üles kandideerima valimisliitudes.

12:51 Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

12:51 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Kas te ei tee selle eelnõuga väikestele erakondadele liiga? Kui on ühepikkused nimekirjad, siis väike erakond võib-olla *in corpore* ongi kõik seal nimekirjas – seal on tarku ja igasuguseid muid inimesi –, aga kui on 15 000 inimest erakonnas, siis ta paneb välja oma raskekahurid, kõige paremad, ja saab tunduvalt kvaliteetsema nimekirja. Niimoodi ei ole väikestel erakondadel üldse enam võimalust kuskile ligi pääseda. Mis te sellest arvate?

12:51 Andres Herkel

Aitäh! Ma vist ei saanud sellest küsimusest päris aru. Minu arust valitseb kohati selline mõtteviis, et kui on suur erakond, siis ta peab saama suuremat toetust ja tal peavad olema suuremad võimalused – see avaldub nii rahastamises kui ka muudes aspektides. Aga põhimõtteliselt selle eelnõu mõte on, et võiks olla mingisugune n-ö täisnimekirja ülempiir ja kui sellest jäädakse väga kaugemale maha, siis järelikult suutlikkust ei ole. Ei ole mõtet püüda oma suutlikkuse tõestamiseks kogu valijaskonda värvata selleks, et pikk nimekiri kokku saada. 15 000 inimest, kui nad värbama saata, võivad imesid korda saata, kui nad motiveeritud on. Aga ma siiski eeldan, et ka Keskerakonna huvides on pigem see, et nad tegelevad sisulise poliitikaga.

12:52 Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

12:52 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Mina küsin selle seaduseelnõu mõju kohta võimaliku haldusreformi võtmes. Toon ühe konkreetse näite. 2005. aastal moodustus suur Suure-Jaani vald Viljandimaal, mille volikogus on 17 liiget. Kui see seaduseelnõu saaks seaduseks, siis tohiks selles suures vallas kandideerida ühes nimekirjas volikokku ainult 34 inimest. Varem oli neli omavalitsust eraldi ja kuna piirangut ei olnud, siis kandideeris eri nimekirjades umbes 90 inimest. Muudatus tähendaks seda, et inimestel oleks poole väiksem võimalus kandideerida kohaliku omavalitsuse volikogusse, kui nad just valimisliite ei tee. Ma arvan, et kui inimene kuulub erakonda, siis on tal õigus kandideerida erakonna nimekirjas. Ta ei pea sundkorras minema valimisliitu moodustama. Kuidas see ikkagi mõjub kodanikuaktiivsusele pärast haldusreformi, kui omavalitsusi on oluliselt vähem ja volikogud on märksa väiksemad? Kuidas see mõjutab kodanikuaktiivsust ja inimeste kandideerimisõigust?

12:53 Andres Herkel

Aitäh! Ma ei näe siin olulist probleemi. Peale seda, kui omavalitsused ühinevad, kahtlemata kasvab valijate arv ja kasvab tõenäoliselt ka volikogu suurus. Kohalikel valimistel, nagu ma juba osutasin, ei ole mingeid olulisi kandideerimispiiranguid. Kui tekitada piirang, et üks nimekiri või kaks nimekirja kusagil omavalitsuses ei oleks ebaproportsionaalselt pikad, siis see pigem avardab poliitilist mängumaad ja loob paremad võimalused pluralistliku poliitika ja erinevate nimekirjade kujunemiseks.

12:54 Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

12:54 Siim Kiisler

Aitäh! Austatud ettekandja! See viimane küsimus ei ole sugugi nii teoreetiline. Kui ikka mitu väga väikest omavalitsust ühineb, siis ega volikogu kohtade arv ei kasva proportsionaalselt. Tõepoolest võib pärast haldusreformi läbiviimist tekkida olukord, kus isegi kõik praegused volikogu liikmed ei pruugi saada kandideerida ühes nimekirjas, kui nad seda tahaksid. Mida halba siis selles on, kui inimesed, kes võib-olla kuuluvad ühte erakonda, aga isegi kui ei kuulu, jagavad samu väärtushinnanguid ja tahaksid kandideerida ühes nimekirjas? Ja ma rõhutan, et nad võivad olla ka praegused väiksemate valdade volikogu liikmed. Mis suur pluss see nüüd oleks, kui neid vägisi sunnitaks koostama mitut nimekirja?

12:55 Andres Herkel

Aitäh! Kui ma küsimusest õigesti aru sain, siis te peate silmas teoreetilist olukorda, kus ühel ja samal erakonnal – eeldatavalt erakonnal – on ühinevates omavalitsustes volikogu liikmeid rohkem, kui oleks kahekordne volikogu liikmete arv omavalitsuses pärast ühinemist. Ma pean seda teoreetiliseks võimaluseks. Aga kui teil on kahtlus, et see võib takistuseks kujuneda, siis ma eespool juba osutasin, et selle üle võib vaielda, kas kõnealune kordaja on kaks volikogu koosseisu suurust või 2,5. Seda võib muuta, nii et seda kahtlust edaspidi ei tekiks. Aga see siin ja seal üle piiri minemise praktika ei ole hea. See piirang Riigikogu valimistel on ennast minu arvates kenasti õigustanud ja ma arvan, et see õigustab ennast ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Seda sõltumata sellest, kas omavalitsusreform suudetakse läbi viia või ei suudeta, kas omavalitsused suudavad ühineda või mitte.

12:57 Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

12:57 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja, kuna te avaldasite eelmisele küsimusele vastates kahtlust, siis mul tekib küsimus, kas te ikka reaalselt tajute, kui palju volikogu kohtade arv võib muutuda. Praegu on näiteks viis 1000 elanikuga omavalitsust ja nad moodustavad koos uue 5000 elanikuga omavalitsuse, nii nagu haldusreform nõuab. Mitu korda sellega summaarne volikogu kohtade arv väheneb? Kas teil üldse see ettekujutus on olemas?

12:58 Andres Herkel

Aitäh! Jah, mul on ettekujutus olemas, kuidas võib teha otsuse selle kohta, kui suur on volikogu koosseis. See tõepoolest sõltub omavalitsuse suurusest. Kui te kahtlustate siin mingisugust nn omaotsustuskadu, siis see on kindlasti aspekt, millest haldusterritoriaalse reformi puhul tuleb rääkida. Ma tean, siin on räägitud osavaldadest, halduskogudest, aga minu tähelepanek on küll see, et Tallinnas on halduskogude mudel töötanud halvasti. Siin võib olla sisulisi argumente, mis omavalitsusreformi käigus esile tulevad, aga praegu me oleme paraku sellises olukorras, kus haldusterritoriaalset reformi ei paista kuskilt. Kui teie arvates paistab, siis me võime sellel teemal diskussiooni avada.

12:59 Aseesimees Jüri Ratas

Juhan Parts, palun!

12:59 Juhan Parts

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Ma kuulan teie vastuseid ja mõtlen teie erakonna peale. Kas see eelnõu ei puuduta mitte pseudoprobleemi? Te ütlete, et seda on vaja demokraatia kaitsmiseks ja arendamiseks. Samas, kui ma mõtlen, kui suured on mõnes omavalitsuses sisulised probleemid demokraatiaga – ma ei hakka täpsustama, aga mõtlen seda Põhja-Korea laadis propagandaaparaati, ametnike sundparteistamist jms –, tulete te nüüd välja selle eelnõuga. Iseenesest on see ju arusaadav ja mulle ka ei meeldi võib-olla need pikad nimekirjad. Aga selle te panete justkui esikohale, kuigi tegelikult on nendes mõnes omavalitsuses, kus on pikki nimekirju kasutatud, põhilised demokraatiaprobleemid hoopis teist laadi.

13:00 Andres Herkel

Lugupeetud küsija, see ei ole kindlasti ainus meede. Meil on meeles ka küsimus sellest, nagu juba osutatud sai, et kui Tallinnas on tegemist nimekirja valimisega, siis kompensatsioonimandaadi saamine võiks olla seotud isiklike häälte miinimumiga, nagu Riigikogu valimistel on. Need on aga asjad, mida saab reguleerida valimisseaduses. Te vist peate silmas ka seda, et administratiivset ressursi kasutatakse lisaks kandidaatide värbamisele ilmselt veel näiteks poliitiliseks reklaamiks. Mind panebki juba pikemat aega imestama, et riik ja Riigikogu ei ole suutnud pika aja vältel astuda samme ja neid küsimusi lahendada. See on jällegi halb näide sellest, et poliitiline eneseregulatsioon ei ole toiminud kõige paremini.

13:01 Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

13:01 Priit Toobal

Aitäh! Kui tänane seaduseelnõu peaks saama seaduseks, siis see tähendab seda, et lisaks sellele, et on võimalik panna valimistel kandideerima kahe volikogu koosseisu jagu kandidaate, jääb ka volikogu asendusliikmeid järele üks komplekt või üks koosseis pärast näiteks volikogu esimese koosseisu volituste lõppemist. On teada üsna mitu omavalitsust, kus eelarve vastuvõtmise tõttu või mingitel muudel põhjustel on volikogu täies koosseisus vahetunud. On isegi ette tulnud, et seda juhtub mitmel korral. Tänu pikkadele nimekirjadele ja asendusliikmetele, kes on tagantjärele saanud volikokku tulla, ei ole see nõudnud erakorralisi valimisi. Kas teie pakutud muudatus ei või väikestes valdades esile kutsuda tervet hulka erakorralisi valimisi, mis tähendab ka lisakulutusi? Väide, et selle eelnõu saamine seaduseks lisakulusid kaasa ei too, ei ole päris korrektne.

13:02 Andres Herkel

Lugupeetud küsija, see oli nüüd küll suurepärane mõttearendus. Volikogu koosseis peab sellisel juhul vahetuma ikka õige mitu korda, et selle tulemuseni jõuda. Ja kui vanker ühes omavalitsuses juba nii sügavas kraavis on, siis tõenäoliselt probleemid on palju hullemad kui see, et keegi jättis valimiste eel piisavalt pika nimekirja tegemata. Tõenäoliselt siis ongi vaja kordusvalimisi. Kui väga nigela mandaadiga volikogu koosseis asub asju korraldama, siis ei ole tema tegemised valijate silmis ilmselt kõige veenvamad. Aitäh!

13:03 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

13:03 Peeter Ernits

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, nüüd hakkame jõudma asja tuumani. Mulle väga meeldis kolleeg Toobali Suure-Jaani näide, Kiisleri selline kõrgelt vaade ja ka Juhan Partsi mõttearendus. Kas te saaksite meile näidata kas või mingitki projektsiooni, mismoodi see nimekirja lühemaks lõikamine hakkab välja nägema haldusreformi kontekstis? See reform nüüd ilmselt ikkagi tuleb.

13:03 Andres Herkel

Aitäh, lugupeetud küsija! Paraku ei saa, sellepärast et ma tahaksin kõigepealt näha haldusreformi projektsiooni.

13:03 Aseesimees Jüri Ratas

Dmitri Dmitrijev, palun!

13:03 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, austatud aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Kas te ei leia, et esitatud eelnõu eesmärk vähendada kandidaatide arvu nimekirjades teatud määral riivaks kodanike õigusi valida ja olla valitud?

13:04 Andres Herkel

Lugupeetud küsija! Sellele küsimusele ma olen täna vastanud umbes kolm korda. Üks kord ma vastasin sellele küsimusele ka põhiseaduskomisjonis ja vastan siis korra veel. Minu arvates pärast sellise muudatuse tegemist ei ole kohaliku omavalitsuse volikogude valimisel mitte mingisuguseid probleeme passiivse valimisõigusega ehk õigusega olla valitud. See on Eestis täiesti mõistlikult korraldatud. Kodanike valimisliidu moodustamisel ei ole ebamõistlikke lävendeid, keegi ei pea maksma mingeid kautsjoneid või viima kuhugi mingeid enda moodustatud ühenduse liikmete nimekirju. See probleem eksisteerib Eestis ainuüksi Riigikogu valimiste puhul, kus selleks, et esitada nimekiri, on vaja registreerida erakond, on vaja saada sinna teatud hulk liikmeid, maksta kautsjon jne. Nendel valimistel tõepoolest on erakonnad teatud moel monopoliseerinud passiivse valimisõiguse ja seal võib mingisugust riivet näha, aga kohalikel valimistel mitte.

13:05 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni liikme Andre Sepa!

13:05 Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjoni liikmena soovin anda teile ülevaate seaduseelnõu nr 49 menetlemisest komisjonis. Komisjon arutas seda eelnõu 19. oktoobril. Kutsutud olid Andres Herkel, algataja esindaja, Heili Kaares, Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik, ja Priit Vinkel, Riigikogu Kantselei valimiste osakonna juhataja.

Komisjonis toimus kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 34 täiendamise seaduse eelnõu 49 esimese lugemise arutelu. Eelnõu algataja esindaja tutvustas eelnõu ning selgitas, et selle eesmärk on kehtestada kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel kandidaatide ringkonnanimikirjade pikkuse piirang. Eelnõu algataja esindaja märkis, et muudatuse põhjus on asjaolu, et teatud omavalitsustes on hakatud praktiseerima sadade kandidaatidega hiidnimekirjade esitamist. Tema sõnade kohaselt tuleb silmas pidada, et sellise muudatuse tegemisel väheneb erakondade motivatsioon kasutada kandidaatide värbamisel administratiivset ressursi. Seni on munitsipaalametnikele ja teistele erakondadega seotud isikutele avaldatud survet, et nad valimistel kandideeriks. Algataja esindaja kommenteeris ka väidet, et see muudatus piirab kellegi võimalust kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel osaleda. Ta märkis, et see ei ole tõsiselt võetav, kuna alati saab kodanike valimisliituseid moodustada. Erakonna või valimisliidu vajadus panna välja rohkem kandidaate kui volikogu kahekordne koosseis ei ole tema arvates põhjendatud.

Kuulasime ära ka Vabariigi Valitsuse seisukoha. Valitsuse esindaja selgitas meile, et valitsus arutas seda eelnõu oma 2. juuli istungil ning otsustas eelnõu mitte toetada, kuna ringkonnanimikirjas kandidaatide arvule seatav ülempiir kujutaks endast põhiseaduse §-s 156 sätestatud kohaliku autonoomia ja võrdse kandideerimise õiguse piirangut. Riigikogu Kantselei valimiste osakonna juhataja märkis, et valimiskorralduslikult ei ole tegelikult takistusi eelnõus välja pakutud piirmäära kehtestamiseks, sest Riigikogu valimistel on see olemas ja takistusi selle kehtestamiseks ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel ei ole.

Komisjoni liikmed kuulasid ära nii eelnõu algataja esindaja kui ka valitsuse ja valimiste osakonna juhataja selgitused. Tekkis sisuline arutelu, mille käigus esitati küsimusi ja saadi neile vastused. Toon ehk olulisemad küsimused ära.

Komisjonis avaldati arvamust, et eelnõu kõige nõrgem koht on kahekordse mandaatide arvu piir, sest väga paljudes omavalitsustes esitatakse nimekirju, kus kandidaate on rohkem kui kahekordne mandaatide arv. Eelnõu algataja esindaja leidis, et selle üle võib veel arutleda, kas piirmääraks oleks kahekordne mandaatide arv, nagu praegu seaduseelnõus kirjas, või näiteks kahe ja poole kordne arv.

Kolmekordne mandaatide arv on eelnõu algataja esindaja arvates juba liialdus, aga ta avaldas valmisolekut selle üle diskuteerida.

Tunti huvi, kas Riigikogu Kantselei valimiste osakonnal on mingit statistikat selle kohta, kui paljudel juhtudel loobutakse volikogu liikme kohast, nii et volikogusse tulevad asendusliikmed. Valimiste osakonna juhataja vastas, et nendel seda informatsiooni ei ole, statistikat kogutakse omavalitsustes. Ka komisjonis küsiti, kas eelnõu algatajale ei tundu, et nimekirjade ülempiiri seadmine vähendab võimalusi valimisliitude nimekirjas poliitikasse tulla. Sellest oli täna saalis samuti juttu. Uute inimeste võimalused on sageli seotud kandidaatide nimekirja pikkusega, aga kõik soovijad peavad saama kandideerida. Tunti huvi, kas põhiseaduskomisjoni juurde moodustatud töögrupp, kes tegeleb valimistega, on kandidaatide nimekirja pikkust käsitletud. Saime vastuse, et nad ei ole seda konkreetselt arutanud, ehk on see jäetud käsitletavate teemade viimasesse plokki. Seda on aga kindlasti kavas laiemalt arutada. Komisjonis avaldati ka arvamust, et eelnõu algatajad küll soovivad lahendada probleemi, et teatud omavalitsuste töötajaid survestatakse valimisel kandideerima, aga eelnõus pakutu ei ole hea lahendus. Probleem tuleks lahendada teiste meetoditega.

Otsustati järgmist: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 27. oktoobri istungi päevakorda (see oli konsensuslik otsus), teha ettepanek eelnõu 49 tagasi lükata (poolt oli 8, vastu 1 ja erapooletuid ei olnud) ning määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Andre Sepp (samuti konsensuslik otsus). Aitäh!

13:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Hea ettekandja, teile on ka küsimusi. Terje Trei, palun!

13:12 Terje Trei

Ma tänan! Hea ettekandja! Siin on taas üks eelnõu, millelaadseid meil on ka varem olnud. Mõtlen seda, et ühe või kahe, antud juhul küll veidi rohkema omavalitsuse pärast tahetakse seadusega piirata ka kõigi teiste otsustusvabadust ja iseolemise õigust. Kuidas teie kui endine omavalitsuse inimene seda hindate? Kas see põhimõtteliselt on õige, et me kogu aeg tahame ümber korraldada ühe omavalitsuse halvasti tehtud asju, pannes samas teistele nagu sunni peale?

13:13 Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Eks seadusalgatused on ju siit saalist pärit. Siin saalis on rahvaesindajaid nii omavalitsuse kui teistest valdkondadest. Eks me tajus seda kõik Riigikogu liikmetena, fraktsioonide ja komisjonide liikmetena. Ma olen küsijaga nõus, et ei ole õige laiendada ühe omavalitsuse kontekstist tulenevaid seadusmuudatusi kogu Eestile. Aga tuleb ka aru saada, et Tallinn on Eesti suurim linn ja selle omavalitsus on mitu korda suurem kui teised omavalitsused. Nii et ilmselt see mõju saab olema edaspidigi.

13:14 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

13:14 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on selline küsimus, õigemini kaks küsimust. Kas komisjonil on plaanis tellida mingi uuring, et saaks detailselt analüüsitud, kas Eestis on kõikidel valimistel tagatud ausa konkurentsi tingimused või mitte? Teine küsimus puudutab seda, et te viitasite põhiseaduse § 156 riivele. Kas Riigikogu valimisel kehtiv piirang ei riiva kuidagi põhiseadust?

13:14 Andre Sepp

Põhiseaduskomisjon on moodustanud komisjoni valimiste teemadega tegelemiseks, seal on esindajad kõigist fraktsioonidest. Viimasel komisjoni istungil andis komisjoni juht ülevaate, kuhu nad on jõudnud ja millega nad on tegelenud. Saan täpsustada, kas see teema on võetud komisjoni tööplaani või mitte. Vajadusel saame põhiseaduskomisjonis sellele tähelepanu juhtida. Pean mõistlikuks teie esimeses küsimuses kõlanud viidet, et igal juhul peavad põhiseaduslikkuse järelevalve organid tegelema ka monitooringuga, kuidas on demokraatia valimistel tagatud. Teine küsimus oli põhiseaduslikkuse riive kohta. Sellele andis hinnangu Vabariigi Valitsus Justiitsministeeriumi näol, kui ta andis arvamuse seaduseelnõu 49 kohta. Riigikogu valimiste temaatika jäi seal küll käsitlemata.

13:16 Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Korb, palun!

13:16 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tahan kõigepealt avaldada arvamust. Ma järjekordselt imestan, kui räägitakse, et Tallinnas on asjad kehvasti. Ma ei saa aru, milles see väljendub. Tallinn on üks kiiremini kasvavaid kohalikke omavalitsusi, kogu aeg kasvab elarve, inimeste arv, ettevõtlusaktiivsus. Mina arvan, et vastupidi, kõik teised kohalikud omavalitsused peavad Tallinnast eeskuju võtma. Aga minu küsimus puudutab seda, et praegu kuulub seaduse järgi Tallinna kesklinna halduskogusse 16 liiget, teistes linnaosades on kaheksa volikogu liiget. Ja need 16 inimest peavad olema kõik sisse kirjutatud samasse linnaosasse. Kas ei teki olukord, et lihtsalt ei jätku liikmeid? Kas seda arutati komisjonis?

13:17 Andre Sepp

Aitäh! Kindlasti on Tallinn Eesti uhke pealinn, olen sellega nõus. Halduskogude temaatikat põhiseaduskomisjonis ei arutatud, keskenduti üksnes selle muudatuse sisule, millest on täna juba palju juttu olnud ja mille eesmärk on piirata nimekirjades osalejate arvu.

13:17 Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

13:17 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Ma usun, et eelnõu eesmärk on parandada valitavate kogude kvaliteeti, aga millegipärast eelnõu autorid alustavad kvantiteedist, lootes kvantiteedi muutumist kvaliteediks, nagu õpetas kunagi marksism-leninism. Ainult et nagu ma eelkõnelejalegi ütlesin, see vähendab väikeste erakondade võimalusi, sest suurtel on kergem paremaid kandidaate leida. Kas komisjon ei tulnud selle lihtsa võimaluse peale, et kui silmas peetakse kvaliteeti, siis võiks kehtestada mingid valikukriteeriumid? Olgu selleks varanduslik tsensus või IQ test või näiteks esmasünniõigus. Nii me saamegi kõige paremad kandidaadid, kusjuures võrdselt suurtest ja väikestest erakondadest.

13:18 Andre Sepp

Aitäh, hea küsija! Ma loodan, et põhiseaduskomisjoni liikmed mõistavad kvaliteedi ja kvantiteedi suhet demokraatias ja kohalike omavalitsuste volikogus. Komisjoni liikmena ma arvan, et sellest johtuski ettepanek see seaduseelnõu tagasi lükata, mida toetas kaheksa põhiseaduskomisjoni liiget. Muid kvaliteedi tagamise meetodeid me ei arutanud.

13:19 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esindaja Jüri Adamsi!

13:19 Jüri Adams

Lugupeetud rahvaesindajad! Kuna minul ja ka kõigil teil puudub õigus iseenda nimel esineda läbirääkimistel, siis ma tänan Vabaerakonna fraktsiooni, et ta endale antud õiguse seekord minule loovutas.

Ma alustan sellest, et siin kõlanud küsimustest kumas läbi terve hulk teemasid. Üks on see, et eelnõus on liiga vähe sisu, on ainult üks poliitiline point. Sellega ma olen täiesti nõus. Kuna kohaliku volikogu valimise süsteemis on palju tõsisemaid puudusi, oleksin minagi hea meelega näinud, et eelnõus oleks tegeldud ka nendega. Teised küsijad nagu kahtlustasid Vabaerakonna esimeest mitmesugustes tagamõtetes. Kuna ma puutun temaga peaaegu iga päev kokku, siis võin teile kinnitada, et tema on päris kindlasti avatud kõigile mõistlikele ettepanekutele. Kui tõesti peaks tulema haldusreform ja seda haldusreformi ellu viies oleks mõistlik, et vähemalt üheks korraks valimiste korda muudetak, kuna on palju ühinemisi, siis kindlasti on härra Herkel sellele ettepanekule avatud. Ma tean, et ta on avatud ka sellele, et arutada ükskõik milliseid teisi puudusi kohaliku omavalitsuse volikogu valimise süsteemis.

Teine kogemus on, et meil hakkab Eestis välja kujunema teatud universaalargument või universaalmalakas, mille verbaalne väljendus on "praegu kehtiv põhiseadus". Kui on vaja ütelda, et mulle ei meeldi see või teine ettepanek, siis seda saab alati elegantselt põhjendada, et see on vastuolus kehtiva põhiseadusega. Seda malakat saab ka teistpidi kasutada, lüües teise otsaga. Kui keegi taotleb mingisuguse muudatuse tegemist riigielus, siis on alati käepärast elegantne põhjendus, et seda, mida ma teile ette kannan, nõuab meie praegu kehtiv põhiseadus.

Nüüd eelnõu sisu juurde. Ma püüdsin oma mälust läbi lasta, mida ma tean valimisnimekirjade pikkuse kohta Eesti ajaloos. Pean ütlema, et enne 1992. aastat ei ole seda probleemi minu arvates fikseeritud mitte kordagi. Õigemini, päris varasest ajast olen avastanud ainult ühe näite ja see on 1917. aastal toimunud Ülevenemaalise Asutava Kogu valimine. Siis oli lubatud, et valimisringkondade kandidaatide nimekiri võib olla poolteist korda suurem kui mandaatide arv. Sellel oli tookord oma põhjendus. Nimelt, valimisseadus lubas ühel inimesel kandideerida kuni viies valimisringkonnas ja kui ta osutus valituks rohkem kui ühes ringkonnas, siis ta ise otsustas, millisest ta tahab Asutavasse Kogusse minna. See oli täiesti loogiline põhjendus.

Eesti demokraatias oli küsimus sellest, et vahest võiks mingisuguses valimisnimekirjas olla rohkem inimesi, kui on mandaatide arv, kuni proportsionaalse valimissüsteemi kasutamise lõppemiseni 1934. aastal täiesti mõeldamatu. Mandaatide arv oli nimekirja pikkuse absoluutne ülempiir. Eeldati, et valimistulemused on sellised, et vaevalt keegi saab 100% häältest ja täidab kõik kohad. Ka arvati, et asendusliikme küsimust ei teki, aga kui peaks siiski tekkima, siis on võimalik leida asendusliige mõnest vähem häält saanud nimekirjast.

Kas ma võin paluda lisaaega?

13:24 Aseesimees Jüri Ratas

Jaa, palun, kolm minutit lisaaega!

13:24 Jüri Adams

Meil on nüüd teine kord, kui arutame sama probleemi. Kui Eesti praegune valimissüsteem võeti kasutusele, siis kellelegi ei tulnud pähe, et võib tekkida nimekirjade pikkuse probleem. Esimene kord kerkis see üles vist 1999. aasta Riigikogu valimistel, kui mõned erakonnad esitasid nii pikad nimekirjad, et tekkis küsimus, kas see on hea tavaga kooskõlas, ega seda ei peaks piirama. Ja tõepoolest, 2003. aastast kasutame valemit, et mandaatide arv 101 pluss veel 24 inimest, nimelt 2 lisakandidaati iga valimisringkonna kohta. See süsteem on päris hästi töötanud.

Nüüd on seesama küsimus tõstatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise kontekstis. Minu isiklik arvamus on, et põhimõtteliselt oleks hea, kui niisugust asja ei peaks seadusega reguleerima, kui see oleks hea kombega ära reguleeritud. Lätis oli muide ka probleem Seimi valimise nimekirjade pikkusega. Nemad otsustasid ühel hetkel samamoodi, et nad piiravad kandidaatide nimekirja pikkuse Seimi liikmete arvuga, see tähendab 100-ga. Esimesel Seimi valimisel pärast seda muudatust läks nii, et terve hulk inimesi, kes eeldasid, et nad on oma erakondade pikkades nimekirjades, aga jäid sealt välja, moodustasid omavahel grupeerudes mitmeid lisanimekirju, et kandideerida parlamenti. Minu teada ükski nendest katsetest ei andnud mitte kellelegi parlamendikohta. Nii et need erakonnad olid oma nimekirjadesse pannud võimekamad inimesed, kes olid suutelised rohkem häält koguma.

Kui keegi ütleb, et valimisnimekirjade pikkuse piiramine on põhiseadusega vastuolus, siis ta peab ütlema ka seda, et kogu see regulatsioon oli ennesõjaaegse Eesti parlamentarismi ajal kõikide tol ajal kehtinud põhiseadustega karjuvas vastuolus. Täna tähelepanu eest!

13:26 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja! Priit Toobal, palun!

13:26 Priit Toobal

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Minu arvates on selle Vabaerakonna algatatud seaduseelnõu näol tegemist väga hea näitega halvast seadusloomest. Seda vähemalt kahel põhjusel. Esiteks, see on selge ülereguleerimine, mida Vabaerakond selle piiranguga soovib teha, samuti selge ülereageerimine. Varem tegi selliseid ettepanekuid siin saalis Res Publica Urmas Reinsalu juhtimisel. Et ka Vabaerakond on mingil põhjusel niisuguseid nippe kasutusele võtnud, ei ole just tervitatav. Teiseks on see halb seadusloome põhjusel, et taas püütakse ära teha ühele omavalitsusele ja ka ühele erakonnale, kelle

rahvas on mitu korda valinud pealinna juhtima. Tahetakse ära teha omavalitsustele ja valimisliitudele ning ka nendele erakondadele, kelle puhul algselt seda soovi ei olnudki. Kui komisjonis käis Vabariigi Valimiskomisjoni esindaja Priit Vinkel ja andis ülevaate, kuidas on Eestis lood nende valimisnimekirjade pikkusega, siis tuli väga selgelt välja, et see küsimus ei puuduta üldse mitte erakondi, vaid suuremal määral valimisliite, täpsemalt valimisliite just väikestes kohalikes omavalitsustes. Mul on tegelikult kahju, et Vabaerakond, kes suuresti on ju just valimisliitude baasil sündinud, läheb nüüd piirama valimisliitude võimalusi kohalikel valimistel kandideerida. See ei ole hea taktika.

Selles eelnõus on veel probleeme. Minu meelest on nii seletuskiri kui ka eelnõus kirjas olev paragrahv täis loogikavigu. Andres Herkel väitis, et seaduseelnõu loob võimaluse selleks, et kui mõnes omavalitsuses on mõni erakond või valimisliit väga pikalt võimul olnud, siis saab nende pika võimuloleku perioodi ära lõpetada. Toon konkreetse näite. On üks väike omavalitsus, kus on üks valimisliit väga kaua võimul olnud ja nüüd tahetakse temale konkurentsi pakkuda. Kumb variant on parem: kas see, et üks uus erakond või valimisliit paneb kokku väga pika nimekirja, näiteks 80 kandidaati, ja saab nii oma hääled, või ta on sunnitud tegema kuus valimisliitu ja ükski neist ei ületa viie protsendi künnist ehk ükski neist kuuest väikesest valimisliidust ei saagi üldse volikokku, rääkimata sellest, et pakkuda konkurentsi sellele pikalt võimul olnud valimisliidule või erakonnale? See argument kindlasti üldse ei päde.

Nüüd teema, mille kohta ma ka küsimuse püstitasin: võimaliku haldusreformi käivituses ju *summa summarum* volikogu liikmete arv väheneb. Seesama Suure-Jaani valla näide, mille ma oskan oma isiklikust kogemusest tuua. Enne 2005. aasta valimisi oli sealses neljas omavalitsuses kokku ligi 60 volikogu kohta, mis läksid valimise teel jagamisele. Pärast ühinemist 2005. aastal moodustus 17-liikmeline volikogu. Seega volikogu koosseis vähenes ligi kolm korda ja ka nende inimeste võimalused, kes soovisid kohalikku volikokku kandideerida, vähenesid tunduvalt. Eriti halvenesid nende inimeste võimalused, kes on soovinud kandideerida erakonna nimekirjas. Mina erakonna peasekretärina aga ei saa erakonna liikmetele öelda, et ei, te ei mahu meie nimekirja, hakake nüüd valimisliitu tegema. Minu meelest ei ole see väga mõistlik lahendus. See piirang pärsib kodanike aktiivsust oluliselt ja selline sunduslik valimisliitude tegemine ei ole ka hea taktika.

Mis puutub sellesse, et Riigikogu valimistel on see piirang juba seatud, siis ma ütleks, et ega see, kui korra on viga tehtud, ei tähenda, et seda uuesti kordama peaks. Minu arvates see, et Riigikogu valimistel seati nimekirja pikkusele piirang – see 125 kandidaati –, ei olnud tol ajal hea mõte. Selle peaks hoopis ära kaotama, peaks liikuma vastupidises suunas.

Kas tohib lisaaega paluda?

13:31 Aseesimees Jüri Ratas

Tohib, kui te soovite.

13:31 Priit Toobal

Soovin.

13:31 Aseesimees Jüri Ratas

Selge. Palun, kolm minutit lisaaega!

13:31 Priit Toobal

Aitäh! Kui ma oma küsimuse esitasin, siis Andres Herkel vastuses naeruvääristas seda, et kui valimistel on võimalik välja käia mandaatide arvuga võrreldes topeltarv kandidaate ja kui peaks juhtuma, et kohalikus omavalitsuses ei suudeta märtsi lõpuks eelarvet vastu võtta, siis volikogu täiskooresse vahetub ja see tekitab probleeme. Et peaks justkui mitu korda volikogu koosseisu vähendama. See ei ole ju nii. Kui jääb eelarve volikogus vastu võtmata, siis terve volikogu koosseis asendub ja tulevad sisse asendusliikmed. Ja kui üks volikogu liikmetest peaks pärast seda näiteks manalateele minema ja on vaja asendusliiget, siis teda ei ole, sest kandidaatide nimekirjas ei ole enam järjekorras uusi tulijaid. See tähendaks uute valimiste korraldamist. Selle eelnõu seaduseks saamine tähendaks seda, et väikestes omavalitsustes hakataks riburada pidi korraldama erakorralisi valimisi. Kindlasti see ei oleks hea praktika.

Nendel kuuel-seitsmel põhjusel, mis ma Keskerakonna fraktsiooni nimel teile nimetasin, me ei saa seda eelnõu toetada. Me ei saanud seda toetada komisjonis ega saa toetada ka siin suures saalis. Sel

põhjusel oleme komisjoni ettepaneku poolt see eelnõu tagasi lükata. Me ei saa sellist reinsalutamist siin suures saalis toetada. Aitäh!

13:32 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sõnavõtt kohalt, Andres Herkel, palun!

13:32 Andres Herkel

Aitäh, lugupeetud juhataja! Kuna minu nime nimetati, siis mul on õigus repliik öelda. Esiteks täpsustan stenogrammi huvides, et üle-eestiline statistika kinnitab pigem seda, et valimisliitude ja erakondade panus ülipikkade nimekirjade koostamisse on võrdne. Pilt ei ole päris selline, nagu härra Toobal esitas. See, kas pikad nimekirjad on seotud mingisuguse võimul oleva seltskonnaga või vastupidi, troonipretendentidega, on kindlasti küsimus, mida peab pikemalt analüüsima. Aga minu esimesed tähelepanekud paari maakonna põhjal kinnitavad seda, et ressursi väga pikkade nimekirjade väljapanemiseks on just n-ö ajaloo kooslustel, kes on juba pikalt võimul olnud.

13:33 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Priit Toobal, palun!

13:33 Priit Toobal

Aitäh! Kuna eelkõneleja mainis läbirääkimistel minu nime, siis mul on ka õigus ...

13:33 Aseesimees Jüri Ratas

Te ei saa esitada vasturepliiki, seda õigust ei ole. Vasturepliigiõigust ei ole. Rohkem repliigisoove ma ei näe, kõnesoove ka ei näe, seega sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 49 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle hääletuse ettevalmistamist. Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku seaduseelnõu 49 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 47 Riigikogu liiget, vastu 15 ja 1 erapooletu leidis ettepanek toetust. Seaduseelnõu 49 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

7. 13:36 Jahiseaduse §-ga 10¹ täiendamise ja püriasustusega väikesaarte seaduse § 5 lõike 1 täiendamise seaduse eelnõu (56 SE) esimene lugemine

13:36 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Jevgeni Ossinovski, Kalle Laaneti, Maire Aunaste, Mark Soosaare, Rein Ratase, Toomas Kivimäe ja Urve Tiiduse algatatud jahiseaduse §-ga 10¹ täiendamise ja püriasustusega väikesaarte seaduse § 5 lõike 1 täiendamise seaduse eelnõu 56 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks Riigikogu liikme Mark Soosaare!

13:36 Mark Soosaar

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Esmapilgul võib tunduda, et see on mikroskoopilise tähendusega eelnõu. Tõepoolest, Eesti väikesaartel elab ju ainult tuhatkond püsielanikku. Neist saartest 11 on kantud püriasustusega väikesaarte nimistusse ja ootejärjekorras on kolm, kus on ka püriasustus taastunud – need on Väike-Pakri, Aegna ja Naissaar. Aga kui me mõtleme, millised loodusrikkused ja millised kultuuriväärtused meie väikesaartel on, siis me võime rinna väga paljude teiste Euroopa ja ka maailma riikide ees päris tugevasti ette ajada. Nad on tõelised rahvuskultuuri pärlid.

Probleem on tõsine ja ma arvan, et järgmine arv peaks meid kõiki siin saalis jahmatama. Nimelt, Euroopa Nõukogu hakkas sel aastal tegelema Vahemere ääres toimuva lõbustusjahi ehk meeletahutusliku tapmise uurimisega. Välja on arvutatud, et peamiselt Itaalias, aga ka teistes Vahemere riikides tapetakse igal aastal kokku 25 miljonit laululindu ja kurvitsalist, kellest suurem osa käib

pesitsemas meie mail. See probleem, mis on otseselt seotud peamiselt Itaaliaga, aga ka teiste riikidega, kust jahituristid meie väikesaartele saabuvad, on õõvastav.

Keskkonnaamet ja Keskkonnainspektsioon on viimase aasta jooksul tuvastanud massilisi rikkumisi, mis seisnevad selles, et kasutatakse pliibaavleid, kuigi Eestis on need juba kaks aastat keelatud. Kes vahel on "Osooni" vaatama sattunud, teab väga hästi, kuidas loodusesse sattunud haavatud või surnud linnu sees olev mürgine pliikuul võib jõuda mitte üksnes merikotka, vaid lõpuks ka inimese toiduahelasse. Samuti on kasutatud lubamatuid peibutusvõtteid. Möödunud aastal tuvastati näiteks Kihnu saarel kaitsealuste valgepõsk-lagleda tapmine päris suures ulatuses. Kihnu Lehes ilmus selle kohta tõsine artikkel.

Lisaks jahiseaduse rikkumisele on jahiturism mitmel saarel poollooduslike koosluste taastamise üsna võimatuks muutnud. Teatavasti võttis Eesti Euroopa Liiduga ühinemise lepingus kohustuse taastada rannaniitusid, loopealseid ja poollooduslikke kooslusi päris suurel territooriumil. Me oleme suutnud sellest kohustusest ainult poole täita. Nii Kihnus kui ka Abruhal on mitmed loomapidajad just massilise vägivaldse ja seadusi rikkuva jahipidamise tõttu loomapidamist lõpetamas, sest lambad ja veised ei püsi enam elektriaedades. Kihnus on ühel perel sel aastal peaaegu kogu lambakari jahituristide tõttu otsa saanud.

Me kõik jälgisime eelmise Riigikogu koosseisu heitlust uue jahiseaduse nimel. Jahiseaduses on fikseeritud kolm osapoolt: need on jahimehed, maaomanikud ja riik. Hoolimata sellest, et eelmise koosseisu keskkonnakomisjonis kõlas ka üks ettepanek tuua neljandaks osapooleks kohalik omavalitsus, seda siiski ei juhtunud. Tänapäevane eelnõu püüab seda väga samm sammu haaval hakata parandama, alustades väikesaartelt.

Enne kui ma päris otseselt selle eelnõu juurde lähen, loen veel ette Mare Mätase, Kihnu volikogu liikme murelikud laused Kihnu Lehest, mis ilmusid septembrinumbris. Ta ütleb niimoodi, et sarnaselt eelmiste sügistega on ka sel sügisel sinna saareriiki saabunud kurjategijad, kes kasutavad mittelubatud peibutusvahendeid, et panna toime massimõrv, mille ohvriteks on sajad saarerahva poolt hoitud pardid, kosklad, kiivitajad ja teised linnud. Neid jõhkardeid nimetatakse maailmas üldiselt jahituristideks ja kindlasti tulevad nad priske rahakotiga järgmisel aastal tagasi. Võib tunduda, et see lootusetu appikarje on mõeldud ainult oma volikogukaaslastele, kes jahiturismitalu peab. Kui me keskkonnakomisjonis seda eelnõu arutasime, siis nii mõnigi arvas, et tegemist on ühemehe-eelnõuga, aga nii see siiski ei ole. Nädalavahetusel Kihnus käies sain ma teada, et volikogus on teemat korduvalt arutatud, aga asjaomane seaduslik alus on Keskkonnaministeeriumil kahjuks absoluutselt ebaõnnestunud. Sooviti saada enne jahipidamist jahieeskiri ja teha sinna ettepanekuid näiteks linnujahi mahu kohta, samuti hülgejahi kohta, aga väikesaared on nagu olematud. Samal ajal me teame väga hästi, et Eesti hülgepüügi traditsioonid on pärit Pranglilt, on pärit Ruhnust ja Kihnust, on pärit Abruhal ja mingil määral ka Vormsilt.

Kõik need, kes selle eelnõu algatasid – aseesimees luges kenasti nimed ette –, on seda meelt, et tuleks siiski mängu tuua kohaliku omavalitsuse volikogu saarvaldades või seal, kus saartel oma valda ei ole, saare üldkogu ja anda nendele võimalus kaasa rääkida jahikorralduse kava ehk jahieeskirja, samuti jahi mahu üle otsustamisel. Soovitan Riigikogu liikmetel minna sellisele koduleheküljele nagu "Hunting in Estonia" – see on ingliskeelne kodulehekülg. Te näete seal õõvastavaid pilte, kus terve põld on tapetud hanesid või valgepõsk-laglesid täis laotud ja uhke jahimees, sulg kübara peal, seisab ja kutsub teisigi siia tapma. Ma arvan, et Eesti on riik, kes oma haruldase looduse ja loodusharuldustega ka fauna osas võiks saada väga suureks turismimagnetiks just veretu jahi alal. Aga kui me saame oksa, millel ise istume, siis ühel hetkel oleme mõlemast ilma.

Eelnõust aga nii palju, et sellega on kavandatud lisada seadusse üks paragrahv. See on § 10¹, mis annaks jahiulukite küttimise mahu ja struktuuri osas kaasaráákimise võimaluse püüasustusega väikesaare kogukonnale, mille territooriumi silmas peetakse. Samuti ootame, et jahieeskiri esitataks enne selle väljaandmist või muutmist arvamuse avaldamiseks püüasustusega väikesaare kogukonnale. Praegu on püüasustusega väikesaarte seaduse üks erisus see, et väikesaare üldkogu peab andma kooskõlastuse saare üldplaneeringule, saare arengukavale ja transpordiühendusele mandriga. Püüasustusega väikesaarte seadusele lisataks § 5 lõige 1, mis muudetakse ja sõnastatakse nii, et üldkogu pädevuses on arvamuse avaldamine üldkogu reglemendi, saarevanema valimise korra ja ka jahikorralduse kohta. Jahikorraldus saab olema lisatud.

Praegu kehtivas seaduses on üldkogu pädevuses kooskõlastuse andmine. Me tegime selle veidi leebemaks, me tegime selle arvamuse andmiseks. Eesti saarte üldkogus kiideti see põhimõtteliselt

heaks, et kooskõlastuse asemel võiks olla hoopis arvamuse avaldamine. Ma olen tänulik keskkonnakomisjonile, kus asja tõsiselt arutati ja arvati, et arvamuse avaldamine on siiski liiga nõrk – see ei ole piisavalt konkreetne. Ma olen ise ka südames seda meelt, et võib-olla tuleks siiski jätta kooskõlastuse andmine, sest ka negatiivne kooskõlastus on kooskõlastus. Ja meie õiguspraktika on omavalitsuste süsteemis olnud üldiselt selline, et olgu see muinsuskaitse seadus või looduskaitse seadus – kui on antud ka negatiivne kooskõlastus, on see loetud kooskõlastuseks ja seda on käsitletud kui arvamust. Negatiivne kooskõlastus ei ole veel veto.

Lõpetuseks vahest nii palju, et see eelnõu püüab hoida ja taastada saarelist eluviisi, saarelist mõttelaadi, traditsioone. See püüab taastada traditsioonilisi elatusalasid, mis ongi meie väikesaarte tugevus. Ja kogukonna kaasamine selle juures on äärmiselt tähtis. Ei tohiks ära unustada, et väikesaarte püsielanike jaoks ei ole nende kodu mitte ainult nende koduõu ja nende kodune heinamaa ja karjamaa. Väikesaarte elanike mõtteviis on rajatud sellele, et kogu saar on nende kodu. Ja väikesaarte püsielanikud on kõige paremad oma kodu hoidjad.

Selle eelnõu eesmärk ei ole kaugeltki muuta need saared, kus praegu jahti peetakse, jahikeelualadeks. Eesmärk on taastada traditsiooniline jaht, kus tõesti iga sinikael-part, kes taevast jahimehe jalgade ette kukub, korjatakse üles, viiakse kenasti koju ja pannakse ahju või potti. Praktika näitab seda, et Kihnu ja Ruhnu mehed tõid sügise jooksul koju paar-kolm parti, aga mitte ei tapnud neid nii nagu Itaalia turistid – lastakse sadade ja tuhandete kaupa maha, rinnatükk lõigatakse välja ja lastakse ka neid linde, keda ei tunta.

Keskkonnakomisjonis oli väga elav arutelu, päris mitu head ideed kerkis seal üles. Ma loodan, et Riigikogu laseb nii keskkonnakomisjonil kui ka nendel omavalitsustel, kus jahipidamine on probleemiks, oma arvamused meile saata ja me liigume selle asjaga edasi. Kui läheb õnneks seadusmuudatus väikesaartel, siis miks mitte seda praktikat edaspidi kasutada ka teistes rannikuvaldades ja võib-olla tulevikus ka suuremates valdades, sest probleem on ka mujal. Kes televisiooni on jälginud ja ajalehti lugenud, see teab, et Pärnumaal Tõstamaa vallas on peetud õõvastavat jahti samuti ühe mehe huvides, kes teenib väga palju raha. Aga loodusele tehakse korvamatut kahju. Aitäh!

13:48 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Andres Metsoja!

13:49 Andres Metsoja

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed ja seaduseelnõu algatajad! Riigikogu keskkonnakomisjon arutas seaduseelnõu 56 küsimusi oma 20. oktoobri istungil. Olgu öeldud, et eelnõu on algatatud 11. juunil 2015. aastal. Istungist võtsid osa Rein Ratas, Andres Metsoja, Deniss Boroditš, Mati Raidma, Meelis Mälberg, Raivo Põldaru, nõunikuna oli kaasatud Vivi Aleksejeva, puudus Valeri Korb. Kutsutud olid eelnõu algataja, Riigikogu liige Mark Soosaar, Keskkonnaministeeriumi metsaosakonna nõunik Tõnu Traks, Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Martin Kulp ja Euroopa territoriaalse koostöö talituse nõunik Riina Nurmsaar. Eelnõu tutvustas ja komisjoni liikmete küsimustele vastas eelnõu algataja Mark Soosaar. Lisaks on Riigikogu keskkonnakomisjonile andnud oma arvamuse Riigikantselei, kes oma 30. juuli istungil otsustas, et Vabariigi Valitsus loobus arvamuse andmisest. Samas tuleb välja tuua, et Keskkonnaministeerium ja seotud poolena ka Siseministeerium on oma seisukoha andnud. Kokkuvõtvalt võib öelda, et Keskkonnaministeerium on teinud mitu märkust ja lõppkokkuvõttes öelnud, et toetatakse seaduseelnõu 56 menetlemist, arvestades eeltoodud seisukohtadega, mis on ka kirjalikult toodud. Põgusalt peatudes võiksin välja tuua selle, et väikesaartel on võimalik sekkuda jahipidamise korraldamisse nii maaomanike kui ka kohalike omavalitsuse organite kaudu. Jahiseadus on sätestanud kohaliku kogukonna sekkumisvõimalused §-s 9, kus sätestatakse jahindusnõukogu moodustamine ja selle pädevus. Seaduse § 25 lõike 1 kohaselt aga tuleb kinnisasja omanikuga jahipidamiseks sõlmida leping. Kuna eelnõu puudutab ka jahieeskirja, siis on selgitatud, et jahieeskirja menetlemine toimub eelnõude infosüsteemis ja selles töökeskkonnas, kus toimub edasine infovahetus ja kooskõlastamine, on võimalik osaleda.

Siseministeerium on teinud üsna resolootse kokkuvõtte oma kirjaga. Ministeerium teeb ettepaneku seda eelnõu mitte toetada ja toob eraldi välja, et kavandatud regulatsioon ei ole kooskõlas jahiseaduse põhimõtetega ega selle alusel antud õigusaktidega. Lisaks tuuakse välja, et eelnõus tehakse jahieeskirja

ning küttimeismahu ja struktuuri kohta arvamuse küsimisel vahet saartel, mis on saarvallad, ja teistel saartel, mis on osa kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumist. Siin tahetakse selgelt välja tuua, kas see küsimus peaks puudutama ainult saarelisi omavalitsusi või ka mandri omi või neid piirkondi, kus teatud laiud ja saarekesed asuvad mandri omavalitsuse koosseisus. Ja veel mainitakse, et edasises menetluses tuleb kindlasti tagada, et eelnõu ja seadusmuudatus oleks läbi räägitud ka maaomavalitsuste liidu, linnade liidu, jahiseltside, maaomanike ja kohalike omavalitsustega. Nagu eelkõneleja ütles, oli komisjon tegus ja istungil kerkis üles hulk diskussiooniteemasid. Vahest kõige olulisem oleks siinkohal välja tuua, et komisjoni arvates on tõstatatud oluline küsimus. Ollakse ühiselt nõus, et probleem on olemas ja sellega tuleb tegeleda. Samas tõdeti ka seda, et eelnõus pakutu tegelikult lahendust ei paku. Komisjon asus väga selgelt seisukohale, et Siseministeerium peaks koostöös Keskkonnaministeeriumiga probleemile tõsisemalt otsa vaatama ja püüdma leida väljundikohti, mille kaudu tõepoolest oleks võimalik sekkuda. Ka tuleks kogukondadega selles küsimuses paremat koostööd teha.

Võib-olla oleks mõistlik vaadata probleemi veelgi laiemalt ja tuua diskussiooni ka Riigimetsa Majandamise Keskus, kes Abruka jahiala oksjonile paneb. Tegelikult jõudsimme ka järelduseni, et jahindusnõukogudesse peaks kaasama isikuid n-ö omavalitsuste liini pidi. Võib-olla tuleks tõsiselt analüüsida, kuidas oleks kohalikel omavalitsustel avaliku korra eeskirjaga reguleerida ka jahipidamist, kas see oleks üldse mõistlik ja võimalik, nii et ei tekiks eri seaduste vahel vastuolu.

Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu 56 Riigikogu täiskogu päevakorda 27. oktoobriks 2015. aastal (see otsus oli konsensuslik), teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (see oli samuti konsensuslik) ning määrata muudatusettepanekute tähtajaks 10. november kell 16. Aitäh!

13:57 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Mark Soosaar, palun!

13:57 Mark Soosaar

Hea Andres, aitäh selle põhjaliku ülevaate eest! Aga kas sa panid tähele sellist asja? Keskkonnaministeeriumi saadetud kirjas viidatakse kohaliku omavalitsuse kolmele võimalusele jahiseadust järgides kaasa lüüa. Tegelikult jahiseaduses kordagi sõnapaari "kohalik omavalitsus" ei tarvitata ja kohalike omavalitsuste esindajaid ei ole kutsutud ei nõukogusse ega ka jahialade määramisele.

13:58 Andres Metsoja

Aitäh! Tõepoolest, ma lugesin seda ja panin ka tähele, et see nõnda on. Samal ajal ei ole kuskil öeldud, et jahindusnõukokku ei võiks kaasata kohaliku omavalitsuse inimesi. Selle ettepaneku saab kindlasti selles kontekstis teha. Aga tõepoolest, seaduse regulatsioon selles küsimuses võiks olla selgepiirilisem, see looks suuremad eeldused kogukonnaga koostöö tegemiseks.

13:58 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 56 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 56 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. novembri kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti. Head ametikaaslased, meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 13.59.